

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Maiju Koski-Tuuri

Miten vaikuttavuussijoittamisesta viestitään?

Tarkastelussa suomalaisten organisaatioiden verkkosivut

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Viestinnän monialainen maisteriohjelma
Organisaatioiden viestintä

Vaasa 2021

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Maiju Koski-Tuuri		
Tutkielman nimi:	Miten vaikuttavuussijoittamisesta viestitään? : Tarkastelussa suomalaisten organisaatioiden verkkosivut		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Oppiaine:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma		
Työn ohjaaja:	Tanja Sihvonen		
Valmistumisvuosi:	2021	Sivumäärä:	73

TIIVISTELMÄ:

Yhteiskunnan kohdatessa monenlaisia sosiaalisia ja luonnonympäristön haasteita sekä globaalisti että paikallisesti, vastuullisuudesta on muodostunut megatrendi, joka vaikuttaa toimintatapoihimme. Sen lisäksi, että vastuullisuusajattelu näkyy elintavoissa, kulutustottumuksissa sekä organisaatioiden toimintatavoissa, se voi vaikuttaa myös sijoituspäätöksiin. Vaikuttavuussijoittaminen on kasvava vastuullisen sijoittamisen strategia, jonka tavoitteena on tuottaa positiivisia vaikutuksia ympäristöön taloudellisen tuoton rinnalla.

Suomessa vaikuttavuussijoittamista on alettu toteuttaa erityisesti eri sektoreiden toimijoiden yhteistyönä. Vaikuttavuussijoittamisesta toivotaan ratkaisua yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseen erityisesti ennaltaehkäisevän toiminnan kautta ohjaamalla yksityisiä varoja julkisen sektorin toiminnan tueksi. Sijoituskohteena voi olla myös vaikutuksia tuottava yritys. Ilmiöön liittyy monenlaisia toimijoita, jotka kehittävät toimintatapoja ja pyrkivät myös määrittelemään vaikuttavuussijoittamista. Haasteeksi onkin muodostuneet epäselvyydet vaikuttavuussijoittamisen määritelmässä, sekä erilaisten yhteisten toimintatapojen löytyminen ja vuorovaikutus.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten erilaiset toimijat viestivät vaikuttavuussijoittamisesta verkkosivuillaan. Viestinnän haasteet muodostuvat yhdeksi kehitykseen vaikuttavaksi tekijäksi, minkä vuoksi on tärkeää kartoittaa niitä tapoja, joilla vaikuttavuussijoittaminen hahmotetaan ja miten ilmiö rakentuu viestinnän kautta. Aineistona on viiden suomalaisen vaikuttavuussijoittamisen parissa toimivan organisaation verkkosivuilta kerätyt 21 tekstiä. Nämä organisaatiot ovat Sitra, Työ- ja elinkeinoministeriö, FIM, Taaleri ja Osuuspankki. Analyysin kehiksenä toimii kriittinen diskurssianalyysi, jonka kautta tekstistä havainnoidaan viestinnän tapoja. Tutkimuksessa sovelletaan Norman Faircloughin analyysin kehystä, joka etenee kolmessa vaiheessa tekstuaalisesta tarkastelusta diskurssikäytännön tasolle ja edelleen havaintojen kriittiseen tarkasteluun suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Aineistosta tunnistetaan yhteensä kahdeksan teemaa ja tämän jälkeen kolme vallitsevaa diskurssia, kestävä kehitys -diskurssi, yhteiskunnallinen edelläkävijä -diskurssi sekä vapaus ja vastuu -diskurssi.

Tutkimuksen tuloksissa näkyy vaikuttavuussijoittamisen ilmiön ja toimintatapojen uutuus ja se, että täysin yhtenäistä näkemystä niistä ei ole muodostunut. Vaikuttavuussijoittamisen perustava ajatus taloudellisen tuoton ja muun vaikutuksen yhdistämisestä näyttäytyy hyvin yhtenäisenä, mutta käsitykset toimintatavoista, mittaamisesta ja eri toimijoiden asemista eivät niinkään. Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvässä viestinnässä siis vaikuttaa näkyvän yhä perinteisempään sijoittamiseen ja talouteen kytkeytyvät diskurssit, mutta samalla vastuullisuusajattelu, joka kytkeytyy vaikuttavuussijoittamisen perustavaan kahdenlaisen tavoitteen periaatteeseen. Samalla rinnalle nousevat henkilökohtaisten, myös pehmeiden arvojen sekä talouden merkitykset.

AVAINSANAT: Vaikuttavuus, vastuullisuus, sijoitus, diskurssi, kestävä kehitys, talous

Sisällys

1	Johdanto	4
1.1	Tavoite	6
1.2	Aineisto	7
1.3	Menetelmä	10
2	Vaikuttavuussijoittaminen	15
2.1	Vaikuttavuussijoittaminen Suomessa	18
2.2	Vaikuttavuussijoittaminen ja viestintä	22
3	Diskurssianalyysin kehys	27
3.1	Kriittinen diskurssianalyysi	28
3.2	Diskurssit vaikuttavuussijoittamisen kentällä	31
4	Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvät diskurssit organisaatioiden verkkosivuilla	36
4.1	Tekstuaalinen taso ja teemat	37
4.2	Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvät diskurssit	41
4.2.1	Kestävän kehityksen diskurssi	43
4.2.2	Vapaus ja vastuullisuus -diskurssi	46
4.2.3	Yhteiskunnallinen edelläkävijä -diskurssi	49
4.3	Yhteenveto	52
5	Päätäntö	60
	Lähteet	64
	Liitteet	69
	Liite 1. Esimerkki Sitran tekstistä	69
	Liite 2. Esimerkki Työ- ja elinkeinoministeriön tekstistä	70
	Liite 3. Esimerkki Taalerin tekstistä	71
	Liite 4. Esimerkki FIMin tekstistä	72
	Liite 5. Esimerkki Osuuspankin tekstistä	73

1 Johdanto

Globalisoituneen ja väkiluvultaan kasvavan ihmiskunnan kohdatessa erilaisia haasteita ja kriisejä vastuullisuus on muotoutunut kehykseksi, jonka kautta usein tarkastelemme toimintaamme. Vastuullisuusajattelun taustalla ovat moraalista kumpuavat normit ja arvot sekä niiden toteutuminen niin yksilön kuin erilaisten yhteisöjenkin toiminnassa (Harmaala & Jallinoja 2012, s. 2). Vastuullisuus voidaan nähdä ihanteena ja tavoitteena, jota ei koskaan täysin saavuteta, mutta jota kohti pyritään jatkuvasti kehittymään (Duckworth & Moore 2010, s. 1–2). Vastuullisuuteen linkittyikin vahvasti myös kestävä kehityksen periaate, jonka mukaan nykyisten sukupolvien tarpeet on täytettävä tavalla, joka ei vaaranna tulevien sukupolvien tarpeiden täyttämistä (Harmaala & Jallinoja 2012, s. 2).

Vastuullisuutta peräänkuuluttavat monet aina kuluttajista ministereihin. Yksilöiden tarvin myös organisaatiot toimivat jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Yritysten ja yhteiskunnan työnjako sekä sosiaalisen että luonnonympäristön hyvinvoinnin suhteen onkin yhteiskuntavastuun ydinkysymys (Harmaala & Jallinoja 2012, s.14). Samaan aikaan vastuullisuudesta on tullut merkittävä osa yritysten arvonluontia. Kestävä liiketoiminta on keskeistä arvokysymysten kannalta, mutta samalla se luo yritykselle myös kilpailuetua (Martin & Schouten 2012, s. 15).

Tietoisuus ja kiinnostus vastuullisuutta kohtaan näkyy muiden sidosryhmien tapaan myös sijoittajien toiminnassa. Sijoittajan näkökulmasta vastuullisuus voi olla tärkeää arvojen ja eettisyyden, mutta myös riskienhallinnan ja arvonluonnin kannalta. The Global Sustainable Investment Alliancen (GSIA) selvityksen mukaan vastuullinen sijoittaminen on kasvanut globaalisti vuodesta 2016 vuoteen 2018 mennessä 34 % (GSIA 2019). Vastuullisessa sijoittamisessa sovelletaan erilaisia tapoja huomioida yritysvastuu sijoituspäätöksiä tehtäessä. Yksi näistä vastuullisen sijoittamisen strategioista on vaikuttavuussijoittaminen, jossa pyritään sijoittamaan aktiivisesti positiivisia vaikutuksia ympäristöleen tuottaviin kohteisiin. Tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan juuri vaikuttavuussijoittamiseen liittyvää viestintää.

Vaikuttavuussijoittamisen ilmiön syntyyn on vaikuttanut yhä yleisemmin hyväksytyt käytös siitä, että monimutkaisten sosiaalisten ja ympäristöllisten haasteiden edessä julkisten ja hyväntekeväisyydessä kerättyjen varojen lisäksi myös markkinavoimat on valjastettava käyttöön ratkaisujen saavuttamiseksi (Bell, 2013). Vaikuttavuussijoittamisen avulla voidaan kanavoida yksityisiä varoja yhteiskuntaa hyödyttäviin hankkeisiin. Jotkut arvioivat tämän olevan myös välttämätöntä globaalien haasteiden ratkaisemiseksi. Ilmiö ei kuitenkaan ole kovin vakiintunut ja on siksi oletettavasti herkkä kehittymään eri suuntiin.

Tämä vastuullisen sijoittamisen aktiivista vaikuttamista korostava strategia tuo siis saman asian äärelle monenlaisia toimijoita, kuten julkisia organisaatioita valtion ja kuntien tasoilta, sekä esimerkiksi yrityksiä, pankkeja sekä yksityisiä että institutionaalisia sijoittajia. Ilmiön kehittymisen kannalta on keskeistä selvittää, käyvätkö eri osapuolet aiheesta samaa keskustelua, vai hidastaako erilainen ajattelun konteksti yhteistyötä. Viestinnällisiä haasteita pidetäänkin yhtenä merkittävistä tekijöistä vaikuttavuussijoittamisen kehityksen ja kasvun suhteen. Yhteisen kielen puuttuminen sekä terminologiset epäselvyydet hankaloittavat eri toimijoiden yhteistyötä (GIIN, 2016; Saltuk ja muut, 2011). Realististen odotusten, luottamuksen ja vuorovaikutuksen vahvistamiseksi eri osapuolten välillä on hyvä hahmottaa olemassa olevia sosiaalisia rakenteita ja oletuksia. Vaikuttavuussijoittamisessa mukana olevat ja siitä viestivät tahot myös osaltaan rakentavat itse ilmiötä.

Vaikuttavuussijoittaminen on siis ajankohtainen, mutta suhteellisen tuore ilmiö, johon liittyy mahdollisuuksien lisäksi vielä paljon haasteita. Vakiintumattomien toimintamallien ja vaikuttavuuden mittaamisen ohella haasteita tuovat esimerkiksi yhteisymmärrys vaikuttavuussijoittamisen käsitteen määritelmästä ja muodosta, vakiintumaton termistö ja vuorovaikutuksen haasteet erilaisten toimijoiden yhteistyössä. Ammattikielten ja erilaisten näkökulmien kohtaamiset asettavat erityisiä haasteita viestinnälle. Tietyn konsensusen saavuttaminen on luonnollisesti tärkeä yhteistyön edellytys. Viestinnän tavasta

voikin olla pääteltävissä jotain siitä, miten ilmiö ja siihen liittyvät toimija- ja valta-asetelmat ymmärretään ja millaisessa suhteessa nämä ymmärrykset ovat toisiinsa.

Vaikuttavuussijoittamisen vakiintumattomuudesta kertoo esimerkiksi se, että suomalaiset organisaatiot käyttävät ilmiöstä puhuessaan eri termejä, kuten vaikuttavuussijoittaminen, vaikuttavuusinvestointi, impaktisijoittaminen ja impakti-investointi. Selkeyden vuoksi tässä tutkielmassa rajaudutaan käyttämään ilmiöstä vain termiä vaikuttavuussijoittaminen. Valinta perustuu näkemykseeni siitä, että kyseinen termi on uudesta ilmiöstä puhuttaessa yleistajuisin ja luontevin suomenkielisessä tekstissä. Muut muodot voivat kuitenkin esiintyä aineistossa ja sen analyysin yhteydessä.

Vaikuttavuussijoittamisesta on toistaiseksi tehty suhteellisen vähän tutkimusta, etenkin Suomessa. Vaikka viestinnän keskeinen rooli erilaisista lähtökohdista tulevien toimijoiden yhteistyössä on ilmeinen, tämä näkökulma on jäänyt tutkimuksessa vähäiselle huomiolle. Totutuista käytännöistä poikkeavana vaikuttavuussijoittaminen edellyttää uudenlaisten prosessien ja toimintamallien rakentamista ja kehittämistä, ja tämä taas yhteisiä tavoitteita sekä sujuvaa tiedonkulkua. Tarkastelemalla sitä tapaa, jolla vaikuttavuussijoittamisesta viestitään, voidaan päätellä jotain myös siitä, millaisena ilmiönä se tällä hetkellä käsitetään. Jokainen siitä viestivä myös tuottaa ilmiötä viestinnällään oman käsityksensä mukaisesti. Tämä taas voi olla merkittävää yhteistyön ja koko ilmiön kehittymisen kannalta.

1.1 Tavoite

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten vaikuttavuussijoittamisesta viestitään erilaisten julkisten ja yksityisten organisaatioiden verkkosivuilla. Lähestyn tavoitetta seuraavan tutkimuskysymyksen avulla.

Millaisia vaikuttavuussijoittamiseen liittyviä diskursseja eri toimijoiden verkkosivuilta löytyy?

Tutkimuskysymyksen avulla pyrin hahmottamaan sitä, mitä eri näkökulmia vaikuttavuussijoittamiseen liittyvässä viestinnässä tuodaan esiin tai vastaavasti jätetään mainitsematta. Diskurssilla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa suhteellisen vakiintunutta kielenkäytön tapaa johonkin toimintaan liittyen. Vaikuttavuussijoittaminen tuo yhteen erilaisia toimijoita, jotka lähestyvät aihetta esimerkiksi sijoittajien, palveluntarjoajien, tai hankehallinnoijien näkökulmasta. He kaikki viestivät aiheesta ja vaikuttavat omalta osaltaan siihen, millaiseksi ilmiö rakentuu suomalaisessa yhteiskunnassa.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla havainnoin yksinkertaistettuna sitä, millaisiin käsityksiin vaikuttavuussijoittamiseen liittyvissä teksteissä nojataan ja miten ilmiötä kuvaillaan. Pyrin hahmottamaan kuvan siitä, mihin ja millaisiin konteksteihin tunnistetut diskurssit liittyvät ja tarkastelen havaintoja myös kriittisestä näkökulmasta. Näin voin hahmottaa vaikuttavuussijoittamisen ilmiöön kytkeytyvää kuvaa tekstiin kirjoittuneista oletuksista siitä, miten asiat ovat tai miten niiden pitäisi olla, mitä pidetään esimerkiksi yleisesti hyväksyttävänä ja vaikuttavuussijoittamisen toimintaa perustelevina tekijöinä.

Tavoitteen muotoilu perustuu siis ajatukseen siitä, että kielenkäytön kautta paitsi kuvataan vaikuttavuussijoittamista, myös tuotetaan ilmiötä. Näiden kielenkäytön piirteiden kartoittamisen kautta voidaan päätellä jotain vaikuttavuussijoittamisen nykyisestä tilanteesta ja tavoista, joilla se käsitetään erityisesti Suomessa. Näin voidaan luoda lähtökoh-
tia pohdinnalle siitä, onko vaikuttavuussijoittamisella potentiaalia toimia yhtenä ratkaisuna yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisessa, muodostuuko yhteistyöstä hidaste kehitykselle, tai onko toimintamalliin yhdistetty win-win-ajattelu lopulta vain päälle liimattua.

1.2 Aineisto

Tutkimuksessa tarkastellaan eri toimijoiden verkkosivuillaan tekemiä julkaisuja, jotka keskittyvät selvästi vaikuttavuussijoittamiseen. Toimijoilla käsitetään tässä tutkimuksessa vaikuttavuussijoittamisen parissa toimivat ja siitä viestivät organisaatiot, joiden sivuilta aineisto kerätään. Valinta perustuu eri sektoreiden toimijoiden keskeisiin ja

aktiivisiin rooleihin suomalaisen vaikuttavuussijoittamisen kentällä. Valikoituja toimijoita on yhteensä kuusi. Sitra sekä Työ- ja elinkeinoministeriö edustavat julkista sektoria, ja yksityistä sektoria FIM, Taaleri ja Osuuspankki.

Sitra, eli Suomen itsenäisyyden juhlarahasto, on eduskunnan alaisena toimiva riippumaton rahasto, joka on mm. luotsannut vaikuttavuussijoittamisen pilottihankkeita vuoteen 2019 saakka. Sitra kuvaa rakentaneensa Suomeen vaikuttavuusinvestoinnin ekosysteemiä. Sitran verkkosivuilla organisaatiota kuvataan tulevaisuustaloksi, joka tekee tulevaisuuden ratkaisuihin tähtäävää kehitys- ja selvitystyötä tavoitteenaan taloudellinen kasvu Suomessa. Sitra tekee yhteistyötä eri sektoreiden toimijoiden kanssa ja rahoittaa toimintaansa sijoitustoiminnan tuotoilla. Työ- ja elinkeinoministeriön yhteyteen perustettu vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskus on puolestaan jatkanut Sitran aloittamaa työtä vaikuttavuussijoittamisen edistämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö, eli TEM, nimeää sivuillaan tavoitteekseen kestävä kasvun edistämisen. TEM on osa valtioneuvostoa, jossa sen tehtäviin kuuluu mm. hallitusohjelman toteuttaminen, lainsäädännön valmisteleminen ja oman toimialansa asioiden kehittäminen.

FIM puolestaan on yksityispankki ja varainhoitaja, joka on ostanut vaikuttavuussijoitusyhtiö Epiquksen ja toiminut hankehallinnoijana esimerkiksi Sitran hankkeissa. FIM on osa S-Pankki konsernia ja sen asiakkaina on sekä yksityissijoittajia, yrityksiä että instituutioitakin. FIM Vaikuttavuussijoitukset Oy on FIM Pääomasijoitukset Oy:n tytäryhtiö kahden muun tytäryhtiön rinnalla. Rahoitus- ja varainhoitopalveluja tarjoava Taaleri on finanssiyhtymä, joka on tuonut markkinoille vaikuttavuussijoittamiseen keskittyviä palveluita, kuten vaikuttavuutta painottavia ETF-rahastoja. Taalerilla on pääsivujensa lisäksi oma sivusto, impakti.fi, joka keskittyy ainoastaan vaikuttavuussijoittamiseen liittyviin asioihin. Myös Taaleri tarjoaa sijoitustuotteita sekä yksityishenkilöille että institutionaalisille sijoittajille. Sen nimeää liiketoimintansa osa-alueiksi varainhoidon, vakuutukset ja energian. Osuuspankki taas on Suomen suurin finanssiryhmä, johon kuuluu 137 osuuspankkia, ja joka on myös osaltaan pyrkinyt tuomaan esiin ja määrittelemään vaikuttavuussijoittamista. Osuuspankki, eli Op, nimeää tehtäväkseen taloudellisen menestyksen,

hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen. Sen liiketoimintasegmentteihin kuuluvat vähittäispankki, yrityspankki sekä vakuutukset.

Hahmotan aineistossa yhdeksi tekstiksi yhden selkeän pääotsikon alle kuuluvan kokonaisuuden. Yksi tällainen kokonaisuus edustaa yleensä pääsivun tai yhden alisivun pääasiallista tekstisisältöä toimijan verkkosivuilla (ks. Liitteet 1–5). Verkkosivut on kuitenkin rakennettu eri tavoin, minkä vuoksi tekstien rajaaminen pääotsikoiden perusteella on johdonmukaisempaa. Keskityn tarkastelemaan erityisesti kirjoitettua kieltä, mutta kokonaisuuteen mahdollisesti kuuluvat kuvat tai videot huomioidaan analyysissä osana kontekstia, niiden sisältöön kuitenkin syventymättä.

Aineistoon kerättyjä tekstejä yhdistää se, että niissä organisaatiot pyrkivät kertomaan vaikuttavuussijoittamisesta ja omasta toiminnastaan siihen liittyen. Osa aineiston teksteistä on kirjoitettu organisaation äänellä, kun taas osassa tuodaan ilmi myös tekstin kirjoittanut henkilö. Joitain aineiston teksteistä voisi kuvailla myös markkinoinnillisiksi, mutta usein vastuullisuuteen liittyvällä viestinnällä on samanaikaisesti useita eri funktioita. Markkinointiviestinnässäkin voidaan pyrkiä esimerkiksi voimaannuttamaan, tai lisäämään kohderyhmän tietoisuutta (Harmaala & Jallinoja, 2012).

Myös tähän aineistoon kuuluvien tekstien, ainakin näennäinen, funktio voi olla analyysissä huomion arvoinen tekstin piirre, eikä siksi ole tarkoituksenmukainen peruste aineiston rajaamiselle. Esimerkiksi lajikonktextin näkökulmasta tekstistä voidaan tarkastella, onko teksti esimerkiksi osa myyntiin, tiedonjakamiseen tai yhteisön rakentamiseen liittyvää toimintaa (Fairclough 2003, s. 108–112).

Taulukko 1. Aineiston tekstien määrät toimijoittain.

Organisaatio	Sitra	TEM	FIM	Taaleri	Op	Yht.
Tekstejä	5	4	4	5	3	21

Vaikuttavuussijoittamisen käsitteen muodosta ja sisällöstä on yhä erilaisia näkemyksiä, minkä vuoksi analysoitavaksi poimitaan jokaisen toimijan verkkosivulta sellainen teksti, jossa luodaan yleiskuvaa vaikuttavuussijoittamisesta ja sitä pyritään määrittelemään. Tämän lisäksi jokaiselta sivustolta valitaan vähintään kaksi muuta vaikuttavuussijoittamiseen keskittyvää tekstiä. Kultakin sivustolta kerättyjen tekstien määrä jakautuu taulukossa 1. kuvatulla tavalla.

Tässä tutkimuksessa on mielekkäämpää tarkastella organisaatioiden verkkosivuja kuin keskittyä esimerkiksi raporttien tutkimiseen. Verkkosivut oletettavasti tarjoavat matalamman kynnyksen sisältöä ja johdattavat aiheen pariin, kun taas raportointi kiinnostaa useimmiten rajatumpaa ryhmää. Osa vastuullisuuteen ja vaikuttavuuteen liittyvästä informaatiosta myös viestitään kohdennetusti ainoastaan sijoittajille tai muille sidosryhmille. Tutkimukseni tavoitteen ja metodologian huomioiden verkkosivuilta kerätyn aineiston etuna on myös sen luonnollisuus eli se, että se on tuotettu ja olemassa tutkijasta riippumattomasti. Varsinaisen tilanteen ulkopuolella muodostetusta aineistosta ei välttämättä ole tavoitettavissa kaikkia niitä tilanteiden piirteitä, joita niin sanotusta luonnollisesta aineistosta voidaan havaita. (Jokinen ja muut, 2016, s. 448)

1.3 Menetelmä

Tässä tutkimuksessa tarkastelen vaikuttavuussijoittamiseen liittyvää viestintää kolmivaiheisen analyysin kautta. Ensimmäisessä vaiheessa havainnoin aineistoa kielen tasolla. Pyrin tunnistamaan teksteistä keskeisiä teemoja ja järjestämään niitä kvantitatiivisesti. Analyysin toisessa vaiheessa aineistosta tunnistetaan teemojen avulla siinä ilmeneviä diskursseja eli merkityssysteemejä. Kolmannessa vaiheessa analysoin näiden rinnakkais-ten tai kilpailevien diskurssien muodostamaa kokonaisuutta vaikuttavuussijoittamisen laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa.

Kuvio 1. Menetelmän vaiheet.

Diskurssianalyysi keskittyy tarkastelemaan ennen kaikkea kielenkäytön tapaa ja keskiössä on viestinnän sisältämä kuvailu ja selittäminen. Nämä tavat puolestaan rakentavat sosiaalista todellisuutta, jonka voidaan nähdä syntyvän vuorovaikutteisen viestinnän ja tulkinnan kautta (Jokinen ja muut, 2016, s. 459-460). Tässä tutkimuksessa keskitytään kriittisen diskurssianalyysin näkökulmaan, jossa kielenkäytön tarkastelu jaetaan yleisesti kolmeen eri vaiheeseen (Fairclough, 1995, 2003). Vaiheet syventävät ja laajentavat kielenkäytön tarkastelua portaittain. Analyysi etenee lingvistisen analyysin kautta tarkastelemaan diskurssikäytännön ulottuvuutta ja tämän jälkeen sosiaalisen käytännön tasolle.

Yksinkertaistettuna analyysin ensimmäisessä vaiheessa havainnoin sitä, mitä ilmiöstä sanotaan ja miten. Lingvistisestä näkökulmasta pyrin tarkastelemaan kielen eri rakennosia ja niiden liittymistä toisiinsa. Havainnoin tekstistä esimerkiksi ilmaisuja ja niiden ilmiäsuja. Näitä ilmiäsuja ei kuitenkaan tulkita yksiselitteisinä, vaan suhteessa niihin diskurssihin, joihin kulloinkin tukeudutaan (Jokinen ja muut, 2016, s. 52). Tässä huomio kiinnitetään paitsi tekstin muotoon myös merkityksiin, jotka kulkevat keskenään käsi kädessä.

Tässä vaiheessa havainnoin myös aineistosta nousevia teemoja, ja tutkimuksen kannalta on olennaista hahmottaa ero teemojen ja diskurssien välillä. Teemoissa kyse on ennemminkin niistä aiheista, joihin tekstistä tunnistetut ilmaisut liittyvät, kun taas diskurssit hahmottuvat sen kautta, miten näistä aiheista viestitään. Saman teeman ilmaisut voivat pitää sisällään esimerkiksi positiivisia tai negatiivisia kerronnan sävyjä, tai

mainittu toiminta voidaan kytkeä eri näkökulmista erilaisiin toimijoihin. Diskurssien kautta siis merkityksellistetään asiat joista puhutaan ja tehdään teemoja ymmärrettäviksi (Suoninen, 2016 s. 55).

Viestinnän tarkasteluun tällä tasolla liittyy kolme kielen funktiota, ideationaalinen, interpersoonallinen ja tekstuaalinen, jotka rakentuvat rinnakkain. Samasta tekstistä voikin niiden mukaisesti tarkastella sekä mahdollisesti tiettyyn ideologiaan liittyvää käytäntöjen representointia ja kontekstualisointia, kirjoittaja- ja lukijaidentiteetin rakentumista ja kirjoittajan ja lukijan välisen suhteen rakentumista. (Fairclough, 1997, s. 79-80) Tämä lähestymistapa mahdollista ja edellyttää, että huomioon voidaan ottaa sisällön lisäksi se, mitä tekstissä ei mainita. Merkitystä on tästä näkökulmasta esimerkiksi sillä, kenen ääni tekstissä pääsee kuuluviin ja kenen ei. Jonkin tietyn näkökulman huomioimatta jättäminen voidaan tulkita tämän näkökulman edustajia marginalisoivaksi, ja näin ollen myös valtasuhteisiin vaikuttavaksi valinnaksi. (Mumby & Stohl, 1991, 319)

Toisessa vaiheessa tarkastelen sitä, miten ja millaisena vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä kuvataan, eli millaisia merkityksiä esimerkiksi siihen liittyvä toiminta ja toimijuus saavat. Tällöin liikutaan niin sanotulla diskurssikäytännön tasolla, jossa yksinkertaistettuna havainnoidaan tekstien tuottamisen ja kuluttamisen tapoja. Diskurssikäytäntö toimii ikään kuin välittäjänä ensimmäisen vaiheen tekstuaalisen ja viimeisen vaiheen sosiokulttuurisen tason välillä. (Fairclough 1997, s. 82) Pyrin tässä vaiheessa tunnistamaan aineistossa esiintyviä diskursseja käyttäen apuna ensimmäisessä vaiheessa tunnistettuja teemoja. Kolmas vaihe laajentaa tarkastelua edelleen korostaen yhteiskunnallisen kontekstin merkitystä ja peilaten havaintoja esimerkiksi valtasuhteiden, ideologioiden ja arvojen näkökulmasta (Fairclough 1997, s. 82-83).

Diskurssianalyysissa kielen tarkastelun painopisteenä on enemmän se, miten asioita sanotaan kuin se, mitä sanotaan. Diskurssilla tarkoitetaan merkityssystemiä, joka rakentuu sosiaalisissa käytännöissä ja osaltaan myös rakentaa niitä (Jokinen ym. 2016, s. 34). Diskurssianalyysin taustalla on joukko olettamuksia kielenkäyttöön ja todellisuuteen

liittyen. Oleellista tarkastelun kannalta on sosiaalisen todellisuuden muodostumisen yhteys kielenkäyttöön, rinnakkaisten ja kilpailevien merkityssysteemien kytkökset toimijoihin ja konteksteihin sekä kielenkäytön seurauksia tuottava luonne. (Jokinen ym. 2016, s. 26)

Diskurssianalyysia voidaan pitää melko aineistolähtöisenä lähestymistapana. Tämä tarkoittaa sitä, että aineiston tarkastelun edetessä tutkimusmenetelmät usein kehittyvät ja muotoutuvat (Jokinen ym. 2016, s. 142). Aloitankin aineiston tarkastelun diskurssianalyysin näkökulmasta tekemättä liikaa ennakko-oletuksia tai rajoituksia, jotta keskeisiä teksteihin kirjoittuneita piirteitä ei jäisi havaitsematta.

Diskurssianalyysi soveltuu vaikuttavuussijoittamiseen liittyvän viestinnän tarkastelemiseen, sillä sen keinoin pystytään pureutumaan ilmiön kannalta olennaisiin tekijöihin. Näihin lukeutuvat ainakin yhteiskuntavastuulle keskeinen julkisen ja yksityisen vallan välinen suhde sekä ne näkökulmat, joita viestinnässä tuodaan esille, tai sivuutetaan kokonaan. Viitekehyselle keskeisten käsitteiden, kuten valtasuhteiden ja kontekstin, voidaan nähdä olevan olennaisessa roolissa vastuullisuuteen, vaikuttavuuteen ja niihin kytkeytyviin ilmiöihin liittyvässä viestinnässä.

Muodostaakseni kuvan siitä, miten vaikuttavuussijoittamisesta viestitään, luon seuraavaksi katsauksen itse ilmiöön ja niihin olosuhteisiin, joissa se on syntynyt ja kehittynyt. Vaikuttavuussijoittamisesta toivotaan ratkaisua yhteiskunnallisia vaikutuksia tuottavan toiminnan rahoittamiseksi, mutta eri maissa toimintaympäristö sekä sosiaaliset ja luonnonympäristön haasteet ovat hyvin erilaisia. Tästä syystä tarkastelen erityisesti Suomea vaikuttavuussijoittamisen ympäristönä ja kiinnitän huomiota siihen, millainen se on suhteessa ilmiön syntysijoille, Yhdysvaltoihin. Samalla on syytä perehtyä myös vaikuttavuussijoittamiseen liittyvään viestintään, ottaen erityisesti huomioon vastuullisuuden ja vaikuttavuuden tavoittelun tuomat piirteet.

Tämän jälkeen tarkastelen analyysini viitekehyksenä toimivaa diskurssianalyysia kartoittamalla sen tarjoamat työkalut sekä siihen liittyvät haasteet. On myös tärkeää hahmottaa kuva siitä, millaisena vaikuttavuussijoittamiseen liittyvien diskurssien kenttä näyttäytyy aikaisemman tutkimuksen sekä perinteisempään sijoittamiseen liittyvän tiedon valossa. Tästä kehyksestä käsin pyrin analysoimaan aineistoa perustellusti ja järjestelmällisesti, ottaen huomioon myös tämän tutkimuksen rajoitteet.

2 Vaikuttavuussijoittaminen

Vaikuttavuussijoittaminen, jota yleisesti pidetään yhtenä vastuullisen sijoittamisen strategioista, kytkeytyy laajempaan vastuullisuuden ja kestävän kehityksen globaaliin megatrendiin. Jotkin organisaatiot perustavat vaikuttavuussijoittamiseen liittyvän toimintansa suoraan esimerkiksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin. Samanlaisia periaatteita noudattavia sijoitusstrategioita on kuitenkin noudatettu jo ennen tätä ja ennen vaikuttavuussijoittamisen termin käyttöönottoa. Ajattelumallin juurilta voidaan löytää tavoitteita, että vaikuttavuussijoittamisen kautta pystyttäisiin tukemaan esimerkiksi yrittäjyyttä, ja luomaan ja tukemaan niin sanotusti itseään ylläpitäviä toimintamalleja ratkaisuksi yhteiskunnallisiin haasteisiin. Esimerkiksi kehitysmaissa paikallista yrittäjyyttä tukemalla sijoitusten kautta voidaan saada aikaan pidempiaikaisia vaikutuksia yhteiskunnan kannalta. (Rodin & Brandenburg, 2014)

Vastuullisuus hahmotetaan aiempaa kokonaisvaltaisempana yrityskansalaisuutena, johon liitetään yrityksen aktiivinen, jopa edelläkävijän rooli. Näin ollen myös käsitykset vastuullisuuden ja voiton maksimoinnin yhdistämisestä on muuttunut, eikä niitä nähdä toisiaan poissulkevinä asioina. Yritysvastuuta tarkastellaan yleensä jaettuna kolmeen keskenään vuorovaikutuksessa olevaan osa-alueeseen, jotka ovat taloudellinen vastuu, sosiaalinen vastuu ja ympäristövastuu (Martin & Scouten, 2012, s. 3–4). Monet organisaatiot ovat reagoineet ottamalla vastuullisuuden osaksi strategiaansa paitsi resurssien ehtymisen vuoksi myös siksi, että niihin kohdistuu paineita eri sidosryhmien taholta. Usein toimintaa pyritään kehittämään niin, että sen negatiiviset vaikutukset olisivat mahdollisimman pienet, kun taas osa organisaatioista pyrkii myös aktiivisesti tuottamaan positiivisia vaikutuksia.

Pelkkä haittavaikutusten minimoiminen ei siis enää riitä, vaan yritysten on otettava aktiivisempi rooli ympäristöön jo syntyneiden vahinkojen korjaamiseksi ja uusien ratkaisujen kehittämiseksi. Yritysten toiminnan vaikutuksia on pyritty kuvaamaan niin sanotuilla jalanjäljillä, jotka kuvastavat negatiivisten vaikutusten laajuutta, sekä kädenjäljillä, jotka kuvaavat positiivisia vaikutuksia. Yrityksen kädenjäljen ollessa jalanjälkeä suurempi,

yritystä voidaan kuvailla nettoposiitiviseksi. (Tynkkynen & Berninger, 2017) Useimpien määritelmien mukaan vaikuttavuussijoittaminen keskittyy rahoittamaan tällaisia yrityksiä ja hankkeita.

Kuluttajien tietoisuus ja halu vaikuttaa voi näkyä paitsi kulutustottumusten muuttumisenä, myös sijoitustoiminnassa. Taloudellisen tuoton rinnalla sijoituksilta voidaan toivoa myös yhteiskunnallisia vaikutuksia (Ernst & Young, 2017). Vastuullisen sijoittamisen kautta myös sijoittajat voivat tuoton tavoittelun lisäksi vaikuttaa siihen, millaisten periaatteiden mukaan toimivia yrityksiä haluavat tukea ja mahdollisesti vaikuttaa osakkeenomistajina niiden kehitykseen. Vastuullisuusajattelu ja vaikuttavuuden tavoittelu näyttävät olevan tärkeässä roolissa etenkin nuoremmille sukupolville. Esimerkiksi Deloitte (2018) tutkimuksen mukaan 39 % milleniaaleista pitää tärkeänä, että yksi liiketoiminnan päätavoitteista olisi parantaa yhteiskuntaa, kun taas rahallista tuottoa päätavoitteena painotti 24 % vastaajista.

Vastuullisella sijoittamisella on yleensä tarkoitettu niin sanottua negatiivista seulontaa, jolloin vältetään sijoittamista sellaisiin yrityksiin, joiden toimintaa tai toimialaa pidetään jollain tavalla vastuuttomana. Nykyisin monet kuitenkin keskittyvät sijoittamaan sellaisiin kohteisiin, jotka tuottavat aktiivisesti myös hyvää (Combs, 2014). Vaikuttavuussijoittaminen hahmottuu siis tätä taustaa vasten yhtenä vastuullisen sijoittamisen strategiana, jossa kiinnitetään huomiota erityisesti ennalta määritettyjen vaikutusten saavuttamiseen.

Vaikuttavuussijoittaminen ilmiönä on saanut alkunsa Yhdysvalloissa. Termi otettiin käyttöön vuonna 2007 Rockefeller-säätiön kansainvälisessä tapahtumassa, jossa pyrittiin löytämään uusia tapoja ohjata ja käyttää investointeja sekä ympäristön hyvinvointiin että sosiaaliseen hyvinvointiin (Höchstädter & Sheck, 2014; World Economic Forum, 2013). Termin määritelmästä on yhä jonkin verran epäselvyyksiä ja vaihtoehtoisten ilmiöiden lisäksi sitä saatetaan käyttää vaihtoehtoisena terminä vastuulliselle sijoittamiselle (Harji & Jackson, 2012). Ilmiötä kartoittamaan on syntynyt globaalisti erilaisia projekteja ja

verkostoja, kuten Impact Management Project ja Global Impact Investing Network. Kyseistä vastuullisen sijoittamisen muotoa korostavat myös monet pankit, jotka tarjoavat yksityissijoittajille esimerkiksi vaikuttavuusrahastoja.

Termin määritelmän lisäksi edelleen on paljon eriäviä näkemyksiä siitä, miten hyödyllistä vaikuttavuussijoittamiseen perustuva toiminta on eri näkökulmista, mihin se lopulta perustuu ja miten sitä tulisi mitata. Yksinkertaisimmillaan voitaisiin todeta, että vaikuttavuussijoittamisen tähtäimessä on sekä taloudellinen tuotto että sosiaalinen ja ympäristöllinen vaikutus (esim. Clarkin & Cangioni, 2016). Vaikuttavuussijoittamista on kritisoitu juuri tämän kaksoistavoitteen vuoksi, sillä joidenkin näkemysten mukaan sosiaalisten ja ympäristöllisten vaikutusten saavuttaminen edellyttää taloudellisesta tuotosta tinkimistä (esim. Evans, 2013). Toiset taas pitävät yhteiskunnallisten vaikutusten ja tuoton korrelaatiota mahdollisena ja arvioivat vaikuttavuuden tavoittelun mahdollisesti jopa kasvattavan sijoituksen taloudellista tuottavuutta (Grabenwarter & Liechtenstein, 2011).

Vaikuttavuussijoittamisessa tavoitteena on siis rahallisen tuoton lisäksi positiiviset vaikutukset ympäristöön sijoituskohteen vastuullisen ja vaikuttavan toiminnan kautta (Rodin & Brandenburg 2014, s. 7-8; GIIN; TEM). Tähän tarkoitukselliseen taloudellisen ja yhteiskunnallisen tavoitteen yhdistymiseen voidaan viitata termillä *blended value*, joka esimerkiksi Bugg-Levinen ja Emersonin (2011) mukaan viittaa kahdenlaisen arvon luomiseen sijoitustoiminnan kautta. Tällaisen arvon luomisen tavoite vaikuttavuussijoittamista määrittävänä piirteenä on keskeinen lähtökohta tämän tutkimuksen kannalta, sillä siihen kiteytyy samalla sekä ilmiön tarjoama potentiaali että sen suurimpina haasteina ja ristiriitoina pidetyt tekijät. Viitataan tähän kahdenlaisen arvon luomisen tavoitteeseen tässä työssä termillä vaikuttavuussijoittamisen kaksoistavoite.

Ajatus organisaation arvon luomisesta viittaa taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristöllisestä arvosta muodostuvaan kokonaisuuteen. Usein organisaatioita kuitenkin tarkastellaan vain yhdestä näkökulmasta; joko taloudellista arvoa luovana ja voittoa tavoittele-

vana organisaationa tai sosiaalista arvoa luovana, voittoa tavoittelemattomana organisaationa. (Bugg-Levine & Emerson, 2011 s. 10)

2.1 Vaikuttavuussijoittaminen Suomessa

Vaikuttavuussijoittaminen on herättänyt paljon kiinnostusta ja Suomessa aiheeseen on tarttunut mm. Sitra, joka toteutti laajan vaikuttavuussijoittamisen pilottihankkeen, jossa yksityisiä varoja ohjattiin yhteiskunnallisiin, yhdessä esimerkiksi kuntien kanssa toteutettaviin hankkeisiin. Sitran työtä on jatkanut Työ- ja elinkeinoministeriö, jonka alaisuuteen perustettiin vuoden 2020 alussa Vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskus. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan Suomi tukee myös YK:n laajempaa vaikuttavuussijoitusohjelmaa. Ohjelman tavoitteena on toimia hankekehittäjänä ja edistää kestävän kehityksen tavoitteita mm. uusiutuvaan energiaan, edulliseen asumiseen ja terveyteen liittyvien infrastruktuurihankkeiden kautta kehitysmaissa. Vuonna 2019 YK:n projektipalveluiden toimisto päätettiin sijoittaa Helsinkiin mm. Suomen yhteiskunnan innovatiivisen ilmapiirin ja vähäisen korruption vuoksi. (UM, 2019)

Projektipalveluiden toimiston sijoittuminen Helsinkiin herätti myös median mielenkiinnon Suomessa, ja aiheesta uutisoiti mm. Yle ja Helsingin Sanomat. Muutoin vaikuttavuussijoittaminen ja siihen liittyvät projektit ovat saaneet suhteellisen vähän huomiota suomalaisessa mediassa. Kenties tämä kielii osittain myös vaikuttavuussijoittamisessa osallisina olevien organisaatioiden vähäisistä ulostuloista hankkeisiin liittyen sekä siitä, että hankkeiden tulokset eivät useinkaan ole raportoitavissa lyhyellä aikajänteellä. Vaikka vaikuttavuussijoittaminen ei ehkä ole Suomessa yleisesti erityisen tunnettu ilmiö, sen saamasta kansainvälisestä kiinnostuksesta kielivät esimerkiksi YK:n vuonna 2019 linjaamat vaikuttavuussijoittamisen periaatteet (Operating Principles for Impact Management), jotka on allekirjoitettu jo lähes sadan maailman keskeisimmän vaikuttavuussijoittajan toimesta.

Yhdeksi vaikuttavuussijoittamisen kehityksen hidasteeksi vaikuttaakin muodostuneen sen vähäinen näkyvyys ja kiinnostavuus mediassa. Hankkeet eivät ole saaneet erityistä näkyvyyttä Suomessa, vaikka ne olisivat jo päättyneet ja saavutetut vaikutukset raportoitavissa. Esimerkkejä toteutuneista hankkeista kaivataan, jotta toimintamalli tulisi tutuksi ja useammat toimijat kiinnostuisivat siitä. Tätä hankkeista ja niiden tuloksista viestimistä peräänkuuluttaa Suomessa mm. Sitra, mutta sama haaste on noteerattu myös kansainvälisesti (ks. esim. Harji & Jackson, 2012; Saltuk ym., 2011).

Vaikuttavuussijoittaminen ilmiönä sai alkunsa Yhdysvalloista, joka poikkeaa suomalaisesta yhteiskunnasta ilmiön kehittymisen ympäristönä. Kahdessa vaikuttavuussijoittamisen pioneerimaassa Yhdysvalloissa sekä Iso-Britanniassa yritysten yhteiskuntavastuun rooli on suurempi esimerkiksi terveyspalveluiden tuottamisessa, kun vastaavasti valtion ja kuntien rooli pienempi verrattuna Pohjoismaihin (Harmaala & Jallinoja 2012, s. 4). Yhdysvalloissa hyväntekeväisyyteen käytetään merkittävästi enemmän varoja, kun taas Suomessa on totuttu julkisin varoin rahoitettuihin palveluihin. Esimerkiksi vuonna 2019 amerikkalaiset lahjoittivat hyväntekeväisyyteen National Philanthropic Trustin mukaan yli 449 miljardia dollaria. Myös Rockefeller-säätiön, jonka tilaisuudessa vaikuttavuussijoittamisen termikin lanseerattiin, perustaja John D. Rockefeller oli erityisesti eläkevuosinaan omistautunut hyväntekeväisyydelle ja lahjoitti pois yli 95% omaisuudestaan. Säätiö perustettiin alun perin ihmisten hyvinvoinnin parantamiseksi maailmanlaajuisesti. (Acs & Desai, 2007, s. 4)

Yhdysvalloissa alkunsa saanut hyväntekeväisyyden kulttuuri voidaan nähdä siellä elimellisenä osana yhteiskunnallista tasapainoa. Zoltan J. Acs ja Sameeksha Desai (2007) linkittävät hyväntekeväisyyden vahvasti Yhdysvaltojen yrittäjyysmyönteiseen kulttuuriin ja samalla valtion taloudellisesti vahvaan asemaan. Siitä huolimatta, että kulttuuri on yrittäjyysmyönteinen ja kritisoidullakin tavalla individualistinen, ympäristön esitetään olevan samalla hyvä kasvualusta ei-kaupallisille innovaatioille ja ratkaisuille, kuten hyväntekeväisyydelle. Acs ja Desai nostavat esiin Skandinaavisten hyvinvointivaltioiden sääntelyyn ja muihin valtiollisiin toimiin perustuvien ratkaisumallien ongelmallisuuden

yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisuisa. Näiden toimien esitetään esimerkiksi lisäävän ihmisten riippuvaisuutta ja johtavan mahdollisesti tehottomuuteen. Näin ollen parhaaksi ratkaisuksi katsotaan toimintatapa, joka ei ole kaupallinen eikä valtiollinen. (Acs & Desai 2007, s. 3-6)

Lähestymistavat sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi vaikuttavat siis olevan hyvin erilaisia Suomessa verrattuna vaikuttavuussijoittamisen käsitteen syntyisijoille. Toisaalta hyväntekeväisyyden ihannoiminen juuri sen ei-kaupallisten ja -valtiollisten toimintatapojen vuoksi etäännyttää ilmiön kauemmaksi vaikuttavuussijoittamisesta, sillä siihen liittyy keskeisesti myös tuoton tavoittelu. Erityisesti Euroopassa ja Suomessa se kytkeytyy myös vahvasti julkisen sektorin toimijoihin ja julkisten palveluiden tukemiseen. Vaikuttavuussijoittaminen vaikuttaa siis muovautuneen jossain määrin myös erilaisiin ympäristöihin sopivaksi ja domestikoituneen myös Suomeen.

Suuri osa vaikuttavuussijoittamista käsittelevästä tutkimuksesta painottaa tarkastelunsa enemmän sen kaltaisiin lähtökohtiin, jotka vaikuttavuussijoittaminen saa Yhdysvaltojen kaltaisessa yhteiskunnassa. Myös ilmiön saama kritiikki ja harhakäsitykset siitä, että vaikuttavuussijoittaminen olisi rinnastettavissa hyväntekeväisyyteen, eivät ehkä aukene samalla tavalla suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Tämän vuoksi on tutkimuksen kannalta keskeistä hahmottaa erityisesti suomalaista yhteiskuntaa ympäristönä vaikuttavuussijoittamisen ilmiön rakentumiselle ja kehittymiselle. Tällaista ideoiden ja käytäntöjen sovittamista kansalliseen kontekstiin vaikuttavaksi tekijäksi voidaan kutsua domestikaatioksi (Alasuutari & Qadir 2014, s. 9–10).

Kun tarkastellaan Suomea ympäristönä vaikuttavuussijoittamisen kehittymiselle, on otettava huomioon myös talouteen ja sijoittamiseen liittyvä yleisemmän tason ilmapiiri. Keskustelu ja tieto sijoittamisesta on muuttunut digitaalisten alustojen myötä helpommin saavutettavaksi ja esimerkiksi piensijoittaminen säästämisen muotona kiinnostaa ihmisiä. Näkyvyyttä on saanut myös naisten kasvanut sijoitusinto. Esimerkiksi osake- ja rahastovälittäjä nettipankki Nordnet (2021) kertoo, että vuonna 2021 heidän

suomalaisista asiakkaistaan 36% on naisia ja 64% miehiä, mutta naisten määrä on kahdessa vuodessa kasvanut jopa 99%, kun miesten vastaava luku on 56%. Pörssisäätiön (2021) mukaan suomalaisten osakkeita omistavien yksityishenkilöiden määrä on noussut vuodesta 2018 alkuvuoteen 2021 mennessä yli sadallatuhannella. Luvuista voi olla pääteltävissä jotain paitsi digitaalisten alustojen suosiosta, myös kasvavasta kiinnostuksesta sijoittamista kohtaan ja naisten aktivoitumisesta tällä saralla. Joidenkin tutkimusten mukaan erityisesti naiset ovat sijoittajina kiinnostuneita sijoituskohteen vastuullisuusasioista (Malinen, 2020).

Yleisesti vaikuttavuussijoitusten on hahmotettu olevan suorita sijoituksia erityisesti alkuvaiheessaan oleviin yrityksiin, joiden katsotaan tuottavan myös vaikuttavuutta (Roundy ym, 2017, s. 493-494) Suomessa vaikuttavuussijoittaminen on painottunut myös yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä toteutettaviin SIB-, eli Social Impact Bond -hankkeisiin, joihin mukaan ovat toistaiseksi päässeet vain ammattimaiset sijoittajat. Tämän lisäksi markkinoille on tuotu esimerkiksi erilaisia vaikuttavuussijoittamisen rahastoja, jotka voivat olla saatavilla myös piensijoittajille.

Suomessa vaikuttavuussijoittamisen yhteydessä nouseekin usein esiin juuri SIB-hankkeet, joita Sitra ja Työ- ja elinkeinoministeriö luotsaavat. SIB-malli perustuu ajatukseen tulosperusteisuudesta. Ensimmäinen varsinainen SIB-hanke alkoi vuonna 2010 Iso-Britanniassa investointipankkiirien, valtion ja Peterboroughin kaupungin yhteistyönä. Hankkeessa lyhyistä tuomioista vapautuville vangeille tarjottiin mentorointia ja ohjausta, jotta he sopeutuisivat paremmin eivätkä uusisi rikoksiaan. SIB-hankkeista saatava tuotto syntyy siis siitä säästöstä, jota rahoitetulla, ennaltaehkäisevällä toiminnalla saavutetaan ja on siis näin sidoksissa hankkeen tuloksiin. (Rodin & Brandenburg 2014, s. 47–48)

Suomalaisessa vaikuttavuussijoittamisessa on siis SIB-hankkeiden myötä korostunut julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä voidaan lähestyä myös tavoitteena olevan

vaikuttavuuden kautta. Marketta Rajavaara tarkastelee vaikuttavuutta väitöskirjassaan *Vaikuttavuusyhteiskunta* (2007) lähtökohtanaan vaikuttavuuden käsite. Rajavaaran mukaan vaikuttavuuden käsitteen yleistyminen liittyy arvioinnin läpimurtoon, joka puolestaan on kytköksissä yhteiskuntapoliittiseen muutokseen. Vaikuttavuus on osa arvioinnin sanastoa, ja vaikka vastaavaa tarkoitetta voidaan yhteiskunnallisessa keskustelussa kuvata myös esimerkiksi sanoilla muutos tai seuraus, vaikuttavuuden käsitettä käytetään hieman eri tavoin. Vaikuttavuudelle on muodostunut itseisarvo ja sitä pidetään päämääränomaisena asiana, johon hyvinvointivaltion hallinnossa tulisi pyrkiä (Rajavaara 2007, s.16).

Digitaalisten ja vuorovaikutteisten alustojen yleistyminen myös sijoittamiseen liittyvän viestinnän ja keskustelun ympäristönä avaa mahdollisuuksia aiempaa moniäänisempään keskusteluun. Sijoittamisen teeman ympärille on syntynyt erilaisia, viihteellisiäkin piirteitä saaneita sisältöjä, kuten blogeja, vlogeja ja podcasteja, joita voivat tuottaa niin organisaatiot kuin ammattimaiset tai amatöörimaiset yksityissijoittajat.

2.2 Vaikuttavuussijoittaminen ja viestintä

Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvä viestintä näyttäytyy melko monisyisenä ja kehitysmässä olevana toimintona monien erilaisten kohderyhmien sekä aiheen ja viestinnän toimintojen vakiintumattomuuden vuoksi. Viestintä siis hakee ilmiön itsensä kanssa vielä linjaansa ja näyttäytyy eri toimijoiden motiivien ja näkemysten mukaan eri muodoissa. Toisaalta viestinnän toimintoa voidaan tarkastella esimerkiksi markkinoinnillisena, tai vastaavasti vastuullisuusraportointiin liittyvänä toimintona, jolloin siihen liittyy myös organisaation ulkopuolelta asetettuja velvoitteita.

Organisaation sidosryhminä voidaan pitää kaikkia niitä toimijoita, joilla mahdollisesti on vaikutus organisaation toimintaan ja päinvastoin (Freeman, 1984). Sidosryhmiä voidaan määritellä esimerkiksi tarkastelemalla niitä vallan, oikeutuksen ja kiireellisyyden näkökulmista, jolloin keskeisimpiä sidosryhmiä ovat ne, joilla samanaikaisesti on yhteiskunnan hyväksymät perusteet esittää toimijalle vaatimuksia, joiden rooli on mahdollisesti

ratkaiseva ja jotka kykenevät vaikuttamaan päätöksentekoon. (Mitchell, Agle & Wood, 1997). Vaikuttavuussijoittamisen toimintamallit tuovat jo itsessään sidosryhmien määrittelyyn oman lisänsä verrattuna perinteisempään sijoittamiseen. Vastuullisuudesta viestiminen on jo muodostunut melko yleiseksi käytännöksi, mutta vaikuttavuussijoittamiseen liittyy myös aktiivisempi yhteistyö erilaisten toimijoiden kanssa.

Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvässä viestinnässä varsinainen sijoittajaviestintä on luonnollisesti keskeisessä roolissa. Osakkeenomistajien ja yhtiön hallinnon välinen yhteyden ja luottamuksen puute voi olla kohtalokasta sijoitustoiminnan kannalta, minkä vuoksi viestinnällä on merkittävä rooli sijoittajien hankinnan ja sitoutumisen kannalta. Kaiken yhtiötä koskevan informaation tulisi olla julkisesti saatavilla ja kaikkien osakkeenomistajien tasavertaisesti ymmärrettävissä (Laskin 2018, s. 3–5). Vastuullisuudesta ja vaikuttamisesta kiinnostuneille sijoittajille yrityksen toiminnasta kertovan, muunkin kuin taloudellista tilaa kuvaavan informaation saaminen on erityisen tärkeää, sillä se määrittelee osaltaan sijoituskohteiden valintaa. Sijoittajaviestintää itsessäänkin voidaan tarkastella myös markkinoinnillisena toimintona, jolloin se näyttäytyy sijoittajasuhteita sekä nykyisiin että potentiaalsiin sijoittajiin ylläpitävänä toimintana (Tuominen 1997, s. 47).

Perinteisesti muille sidosryhmille kohdennettu viestintä on erotettu sijoittajaviestinnästä, jonka on katsottu myös kuuluvan organisaatioissa enemmän talousasioiden kuin viestinnän piiriin. Asetelmaa on kuitenkin alettu kyseenalaistaa, ja esim. Laskin (2009) esittää, etteivät organisaatiot voi enää eristää muuta viestintäänsä sijoittajille kohdennetusta viestinnästä. Eri sidosryhmille kohdennettuun viestintään onkin peräänkuulutettu yhtenäisyyttä, jotta organisaatioiden viestit olisivat johdonmukaisempia kohderyhmästä riippumatta. (Laskin, 2009).

Sijoittajien kiinnostus sijoituskohteen vastuullisuutta kohtaan muodostaa itsessään jo asetelman, jossa he ovat kiinnostuneita käytännössä siitä, millaisena sijoituskohteen toiminta rakentuu ja näyttäytyy suhteessa useisiin erilaisiin sidosryhmiin. Tämä taas voidaan tulkita ristiriitaiseksi sen käsityksen kanssa, jonka mukaan sijoittajat olisivat

kiinnostuneita lähinnä omasta taloudellisesta edustaan lyhyellä aikavälillä. (Hockerts & Moir 2004, s.85) Toisaalta aina voidaan pohtia asetelmaa myös siitä näkökulmasta, nähdäänkö vastuullisuus ja vaikuttavuus itseisarvoisena asiana, jota halutaan tukea, vai pidetäänkö sitä vain välineenä riskien hallintaan ja sitä kautta taloudelliseen tuottavuuteen.

Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvillä organisaatioilla on erilaisia syitä viestiä aiheesta sidosryhmilleen. Viestinnällä voi olla esimerkiksi markkinoinnilliset tarkoitusperät. Julkisilla organisaatioilla on myös velvollisuus antaa toiminnastaan ja resurssien käytöstä tietoa esimerkiksi kuntalaisille, kun taas yksityisiä organisaatioita sitovat velvollisuudet omia sidosryhmiään kohtaan. Osakeyhtiöillä on velvollisuus raportoida sellaisista teki-
jöistä ja päätöksistä, jotka voivat vaikuttaa osakkeen hintaan (Virtanen, 2010, s. 33). Jos vaikuttavuus kytketään Rajavaaran (2007) ehdottamalla tavalla arvioinnin käytäntöihin, myös arviointiin liittyvän raportoinnin voidaan katsoa liittyvän vaikuttavuussijoittamisesta viestimiseen. Arviointiin itsessään liittyy lainsäädännöllisiäkin velvoitteita, joita Suomessa on kymmeniä (Finlex).

Sosiaalisen median alustat mahdollistavat uudenlaisen vuorovaikutuksen sijoittajien välillä, sillä heillä on nyt paremmat ja reaaliaikaiset mahdollisuudet jakaa tietoa ja keskustella mahdollisista sijoituskohteista, mikä voi edesauttaa myös vaikuttavuussijoittamisen kehitystä (Bugg-Levine & Emerson, 2011, s. 11). Tässä tutkimuksessa keskitytään verkkosivuilla toteutettuun kirjalliseen viestintään, joka näin ollen on helposti jaettavissa myös sosiaalisen median kanavissa. Verkkosivuilla organisaatiot toteuttavat suunniteltua viestintää, jolla on tarkoitus vaikuttaa sidosryhmiin (Roper & Fill, 2012, s. 251).

Nykyisin myös sijoittajat tahtovat taloudellisen tiedon rinnalla saada tietoa organisaation ei-taloudellisista asioista, joista viestiminen voidaan nähdä luottamusta herättävänä seikkana, joka myös ilmentää strategian laadukasta toteuttamista (Argenti, 2007, s.158) Tätä näkemystä voidaan pitää ristiriitaisena verrattuna niihin, jotka esittävät sijoittajan olevan kiinnostunut ainoastaan taloudellisesta hyödyistä. Jotkut esittävät jopa organisaatioiden epäeettisen toiminnan johtuvan siitä, että sijoittajat painostavat niitä

priorisoimaan lyhyellä aikavälillä saatavan taloudellisen tuoton muiden arvojen edelle (Sullivan & Mackenzie, 2006, s. 13) Tämän työn kannalta onkin mielenkiintoista tarkastella, millaisena eri toimijoiden motivaatiot näyttäytyvät aineistossa. Mikäli voidaan esittää, että sijoittajien painostus voisi aiheuttaa organisaatioiden epäeettisen toiminnan, heidän valtansa voisi ajatella toimivan myös päinvastoin eettisyyttä lisäävänä tekijänä.

Vaikuttavuussijoittaminen voi tarjota uudenlaisia mahdollisuuksia yrittäjille, jotka ovat erityisen tietoisia sosiaalisista ja ympäristön ongelmista. Se tarjoaa myös vaihtoehdoisen lähestymistavan hyväntekeväisyydelle, jonka riittämättömyyteen yhteiskunnan ongelmakohtien ratkaisemiseksi on havahduttu myös valtiollisilta tahoilta. (Bugg-Levine & Emerson, 2011 s. 11) Viestintä näyttelee erityisen tärkeää roolia uuden ilmiön muotoutumisessa erilaisten toimijoiden yhteistyön myötä.

Ilmiö ei kuitenkaan vaikuta näyttäytyvän kovin yksioikoisena, ja sen synnyn ja kehityksen taustalla voidaan olettaa vallitsevan tietynlaiset rakenteet, yleisemmät kehityssuunnat, arvot ja käsitykset, jotka vallitsevat tietyllä hetkellä yhteiskunnassa. Jotkin osat voivat olla hyvin vakiintuneita ja harvoin kyseenalaistettuja, kun taas toiset kaipaavat taakseen enemmän perusteluja tai taustoitusta. Toiminnan taustalla vaikuttaa paitsi globaali konteksti, myös paikallisempi sellainen sekä se, miten vaikuttavuussijoittamisen toimintamallia kulloinkin sulautetaan kuhunkin toiminnan ympäristöön.

Näiden vaikuttavuussijoittamisen ilmiön taustalla vallitsevien tekijöiden esiin tuomiseksi ja tarkastelemiseksi muodostan analyysilleni kehysten paitsi ilmiön nykytilan ja kehityksen kartoituksen avulla, myös yhdistämällä siihen diskursiivisen näkökulman. Tämä kehys muodostaa lähtökohdat tarkastelulle, jossa voidaan havainnoida vaikuttavuussijoittamiseen liittyvästä viestinnästä sen lingvistisiä piirteitä sekä analysoida sitä suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiinsa, joka tässä tutkimuksessa rajautuu maantieteellisesti Suomeen tarkasteltavien organisaatioiden kotimaisuuden näkökulmasta. Samalla on kuitenkin hyvä ottaa huomioon se, että kaikki näiden organisaatioiden vaikuttavuussijoitukset eivät kohdistu Suomessa toteutettaviin hankkeisiin tai kotimaisiin yrityksiin.

Diskurssianalyysi voidaan hahmottaa paitsi menetelmänä, myös teoriana itsessään. Hahmotan seuraavaksi lähtökohtia omaan analyysiini muodostamalla kuvan diskurssianalyysistä ja erityisesti sen kriittisestä näkökulmasta.

3 Diskurssianalyysin kehys

Kielenkäyttö voidaan nähdä maailman kuvaamiseen liittyvänä käytäntönä, mutta diskurssianalyysin näkökulmasta tarkasteltuna sen kautta myös rakennetaan sosiaalista todellisuutta samalla, kun merkityksellistetään kohteet, joista puhutaan tai kirjoitetaan. Näin muokataan, rakennetaan ja järjestetään sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. (Jokinen ja muut, 2016, s. 26) Sosiaalisen todellisuuden voidaan nähdä rakentuvan vallitsevien diskurssien kautta. Diskurssi itsessään on yhtenäistä, johonkin sosiaaliseen toimintaan liittyvää kielenkäyttöä tai esimerkiksi Michel Foucaultin mukaan kielenkäytössä ilmenevää käsitystä todellisuudesta.

Diskurssianalyysin taustalla on oletus tiedon ja käsitteiden sosiaalisesta rakentumisesta. Näin ollen se asettuu sosiaalisen konstruktionismin sateenvarjokäsitteen alle muiden sellaisten tutkimussuuntien kanssa, jotka tarkastelevat todellisuuden rakentumista kielenkäytössä ja vuorovaikutuksessa. Jorgensen ja Phillips (2002) esittävät Vivien Burrin (1995) ja Kenneth Gergen (1985) näkemyksiin perustuen, että tällaiset diskursiiviset lähestymistavat jakavan neljä perustavaa premissiä.

Ensimmäisenä premissinä nähdään kriittinen suhtautumistapa itsestään selvyytensä pidettyyn tietoon. Tieto ei siis välttämättä kuvasta sitä, miten asiat ovat, vaan yleisesti hyväksytyjä käsityksiä asioiden tilasta, ja on näin vallitsevien diskurssien tuotos. Toiseksi tarkastelun näkökulmiin rakentuu oletus siitä, että tieto ja näkemykset asioista ovat vahvasti kytköksissä kulttuuriin ja historiaan. Identiteetit ja maailmankatsomukset ovat siis historian tapahtumien saatossa muotoutuneita ja ne edelleen jatkavat muotoutumistaan jatkuvassa muutoksen tilassa.

Kolmanneksi sosiaalisten käytäntöjen ja prosien katsotaan luovan ja ylläpitävän käsitystämme ja ymmärrystämme maailmasta. Vuorovaikutuksessa siis rakentuvat myös käsitykset tiedosta ja totuudesta. Tämän ajatuksen mukaisesti neljäs premissi onkin edelleen se, että nämä muodostuneet käsitykset johtavat tiettyjen toimintatapojen normalisoitumiseen, kun taas toiset eivät tule kyseeseenkään tiettyssä ajassa ja yhteiskunnassa.

Rakentuneella tietokäsityksellä on siis näin ollen yhteys sosiaaliseen toimintaan. (Jorgensen & Phillips, 2002, s. 2, 4–6).

Nämä perustavat oletukset vaikuttavat tämänkin tutkimuksen analyysin taustalla. Diskurssianalyysin viitekehyksessä korostuu tiedon ja sen rakentumisen käsite, joka näyttäytyy keskeisenä myös vaikuttavuussijoittamisen ja vaikuttavuuden käsitteen kannalta. Jos vaikuttavuutta tarkastellaan Rajavaaran (2007) näkemyksen mukaisesti osana arvioinnin käytäntöjen yleistymistä, polttopisteessä on nimenomaan tiedon tuottaminen ja muodostaminen sekä se, millaiseksi toimijuus muodostuu tiedon tuottamisessa.

Diskurssianalyysin kannalta onkin tärkeää hahmottaa ne olosuhteet, joissa analysoitavia tekstejä tuotetaan ja kulutetaan. Tarkastelen Norman Faircloughin tavoin diskursseja yhtenä sosiaalisen todellisuuden osana, joka muodostaa kokonaisuuden yhdessä esimerkiksi olemassa olevien instituutioiden kanssa. Siksi syvennän käsitystä vaikuttavuussijoittamisesta muodostamalla kuvan siitä, millaisia diskurssiivisia kokonaisuuksia ja piirteitä ilmiöön, sekä sen synnyn ja kehityksen kontekstiin kytkeytyy. Tarkastelun kehys rajautuu tässä työssä edelleen kriittisen diskurssianalyysin näkökulmaan, joka antaa välineitä tarkastella paitsi tietoon liittyvien käytäntöjen, myös esimerkiksi muutoksen ja toimijuuden rakentumista kielenkäytössä, sekä mahdollisuuden analysoida havaintoja kriittisesti suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiinsa.

3.1 Kriittinen diskurssianalyysi

Kriittinen diskurssianalyysi käsitetään tässä työssä teoreettiseksi ja metodologiseksi kehykseksi, joka tarjoaa mahdollisuuden viestinnän tarkasteluun paitsi kielen tasolla, myös kontekstissaan. Sen kehyksestä käsin voidaan havainnoida paitsi ilmiöiden rakentumista viestinnässä, myös tarkastella näitä rakentumisen tapoja kriittisesti suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Kriittisessä diskurssianalyysissä diskurssi ymmärretään suhteellisen vakiintuneeksi tavaksi esittää, eli representoida asioita ja ilmiöitä (Fairclough, 2003, s. 28). Sen katsotaan osaltaan rakentavan sosiaalista todellisuutta, mutta myös vastavuo- roisesti rakentuvan itsessään muiden sosiaalisten käytäntöjen vaikutuksesta (Jorgensen

& Phillips, 2002, s.61). Kriittiseen diskurssianalyysiin liitetään yleensä Norman Faircloughin kolmitasoinen analyysin kehys (1995, 2003), jota tässäkin tutkimuksessa sovelletaan.

Fairclough tarkastelee diskursseja yhtenä sosiaalisen todellisuuden osana muiden joukossa. Hän kiinnittää näkökulmassaan erityistä huomiota muutokseen ja tarkastelee sitä intertekstuaalisuuden käsitteen avulla, jonka periaatteen mukaan kaikissa teksteissä käytetään osia muista teksteistä ja eri diskursseista (Jorgensen & Phillips, 2002, s. 7). Näin jokainen teksti kytkeytyy intertekstuaalisuuden myötä kulttuuriseen ja historialliseen kontekstiinsa ja rakentuu niiden kautta. Tulkitsenkin muutoksen näkyvän juuri siinä, mihin diskursseihin missäkin ajassa ja yhteisössä nojataan tietystä ilmiöstä viestittäessä. Näiden merkityssysteemien muodostamasta kokonaisuudesta muodostuu jonkin ilmiön, kuten vaikuttavuussijoittamisen, diskurssi. Diskurssianalyysin näkökulmasta teksteillä käsitetään kirjoitetun viestinnän lisäksi myös esimerkiksi puhuttu viestintä, sekä erilaiset multimodaaliset materiaalit, kuten videot (Fairclough, 1997, s.79).

Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmaan liittyy käsitys diskurssien ideologisuudesta eli siitä, miten diskursseilla luodaan ja ylläpidetään epätasaisesti jakautuneita valtasuhteita yhteiskunnassa. Tarkastelussa keskitytään paitsi näihin diskurssien tuottamiseen tapoihin, jotka tuottavat, vahvistavat ja heikentävät tiettyjä sosiaalisia rakenteita, myös siihen, miten nämä tavat itsessään toimivat osana näitä rakenteita. (Jorgensen & Phillips, 2002, s.63) Kielenkäytön tarkastelun kautta pyritään siis hahmottamaan suurempia yhteiskunnallisia rakenteita ja ilmiöitä.

Kriittistä diskurssianalyysia on kritisoitu juuri sen ytimessä olevasta tavasta yhdistää lingvistinen ja yhteiskuntatieteellinen analyysi toisiinsa muun muassa siksi, että näiden kahden välillä ei kriitikoiden mukaan voida olettaa vallitsevan suoraa vastaavuutta (Leeuwen, 2008). Toisin kuin varsinaisessa kielentutkimuksessa, kriittisessä diskurssianalyysissa tarkastellaan muita ilmiöitä kielen välityksellä (Pietikäinen 2000, s. 192–193). Tämä voidaan nähdä ongelmallisena ja lähestymistavan moninaisuus ja muokattavuus sekä vahvuutena

että heikkoutena. Toisaalta sovellettavuuden voidaan nähdä avaavan mahdollisuuksia ja myös kuuluvan perustavanlaatuisena diskurssianalyysin ominaisuuksiin. Kriittistä diskurssianalyysia on myös arvosteltu sen tavasta soveltaa tekstianalyysin keinoja epäsystemaattisesti, valikoiden siitä vain kuhunkin tarkoitukseen sopivat elementit (Widdowson, 2008, s. 110).

Otan huomioon myös diskurssianalyysin näkökulman saaman kritiikin, joskin katson tämän poikkitieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin sopivaksi juuri sellaisen metodologian, joka ammentaa näkökulmia ja käsitteitä kahden eri tiedekunnan teorioista. Pyrin minimoimaan tulkinnanvaraisuutta sekä kuvaamalla mahdollisimman tarkasti sitä, miten ymmärrän kriittisen diskurssianalyysin teoriana, ja miten sovellan sitä tältä pohjalta tutkimukseni menetelmänä. Tässä tutkimuksessa lingvistisen ja yhteiskuntatieteellisen näkökulman nivoutuminen yhteen diskurssianalyysissä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkien yhteiskunnallisten tekijöiden katsoittaisiin olevan analysoitavissa diskurssianalyysin keinoin. Diskurssit hahmotetaan yhtenä osana todellisuutta, ei ainoana sellaisena. Diskurssien rinnalla kokonaisuutta rakentaviksi tekijöiksi voidaan nimetä esimerkiksi talous tai biologia, joita ei voida tulkita ainoastaan diskurssien näkökulmasta (Chouliaraki & Fairclough, 1999).

Faircloughin kolmivaiheisen analyysimallin mukaan aineistoa tarkastellaan tekstuaalisella tasolla, diskurssikäytännön tasolla sekä suhteessa yhteiskunnalliseen kontekstiinsa. Ensimmäisessä vaiheessa analyysi on siis lingvististä ja siinä voidaan havainnoida kielellisiä piirteitä, kuten sanavalintoja, kielioppia ja tekstin koherenssia eli yhtenäisyyttä. Toisessa vaiheessa keskitytään diskurssikäytännön tasoon, jossa keskeinen on myös genren käsite. Genrellä tarkoitetaan johonkin tiettyyn käytäntöön, kuten mainoksiin tai uutisiin, liittyvää kielenkäytön tapaa. Tekstin genre on osa diskurssikäytäntöä, jolla tarkoitetaan tekstin tuottamisen ja kuluttamisen tapoja. (Fairclough 1995, s.56) Analyysin kolmannella tasolla tarkastellaan lopulta diskursseja kriittisesti siitä näkökulmasta, ylläpitävätkö, tuottavatko tai muokkaavatko ne vallitsevaa

diskurssijärjestystä. Tällä tasolla havainnoidaan, miten valtasuhteet ja erilaiset toimijuudet rakentuvat aineistossa ja millaisia vaikutuksia tällä voi olla.

Tässä tutkimuksessa pyrin tunnistamaan aineiston teksteissä ilmenevät diskurssit ja tarkastelemaan tekstien kielen vaihtelevuutta suhteessa niihin. Analyysissä pyrin tekemään näkyviksi niitä kielenkäytössämme olevia sosiaalisia rakenteita, joihin emme välttämättä muuten kiinnitä huomiota. Nämä rakenteet voivat olla hyvinkin vakiintuneita ja itsestään selviä vallitsevissa diskursseissa. (Jokinen ja muut, 2016, s. 26) Kielenkäyttöön eivät heijastu vain kielenkäyttäjän henkilökohtaiset valinnat, vaan myös yhteiskuntaan ja käyttökontekstiin liittyviä näkemyksiä, ja siten jokainen kielenkäyttäjä vaikuttaa osaltaan siihen kuvaan, joka ilmiöstä muodostuu (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 18).

Käytän tässä tutkimuksessa analyysin välineinä esimerkiksi luonnollistamisen käsitettä, jolla viitataan asioiden esiintymiseen itsestään selvytenä. Luonnollistuminen voi myös usein tukea jonkin tietyn ideologian vahvistumista diskurssin sisällä. Luonnollistamiseen liittyy kielen tasolla erilaisia keinoja, kuten etäännyttämistä tai aikaisemmin mainittujen asioiden esiin tuomista argumentoinnin yhteydessä. (Mueller & Whittle, 2011) Tosin luonnollistuminen ja diskurssin vahva asema voi ilmetä myös niin, että kyseinen diskurssi on ainoastaan taustaoletuksena mukana viestinnässä, sillä siihen liittyviä käsityksiä ja oletuksia ei koeta tarpeelliseksi esitellä tai perustella. Tällaiset diskursiiviset valinnat voivat olla myös tiedostamattomia ja niiden havaitseminen analyysin kannalta hedelmällistä.

3.2 Diskurssit vaikuttavuussijoittamisen kentällä

Vaikuttavuussijoittamisessa yhdistyy perinteisemmän, taloudellista voittoa tavoittelevan sijoittamisen maailma ja rinnalle nousut vastuullisuuden ja aktiivisen vaikutusten tuottamisen näkökulma. Perinteisesti talousdiskurssissa painottuu osakkeenomistajien etu,

ja osakemarkkinoiden näkökulma ja tästä näkökulmasta arvioidaan myös erilaisten tapahtumien vaikutuksia (Hirsto & Moisander, 2014).

Diskursiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna eri toimijat näyttäytyvät perinteiseen sijoittamiseen liittyvässä, suuremmalle yleisölle kohdennetussa viestinnässä tietynlaisina. Keskiössä on usein tuoton ja riskin suhteelle perustuva talouden hoito, jonka ihanteeksi muodostuu sijoittajan oman taloudellisen edun maksimointi. Yritysten rooli puolestaan näyttäytyy välineellisenä, eli niiden tehtävänä korostuu markkina-arvonsa kasvattaminen ja sijoittajien intressien ja edun mukainen toiminta (Hirsto, 2007). Siitä huolimatta, että useimmiten esimerkiksi rahastoihin sijoittaville kyseessä on yksi säästämisen muoto, tuottojen maksimoiminen ilmenee esimerkiksi rahastoja markkinoivissa teksteissä usein itseisarvoisena tavoitteena, eikä niinkään välineellisenä arvona (Hirsto, 2007 s.7).

Heidi Hirsto (2010) tarkastelee yhteiskunnallista vastuuta ja taloudellista toimintaa uusklassiseen taloustieteeseen pohjaavan ekonomistisen diskurssin ja sen vastapainoksi syntyneen moralistisen diskurssikäytännön kautta. Tämä näkökulma ilmentää ja havainnoi niitä asetelmia, jotka ovat taustalla myös vaikuttavuussijoittamiselle keskeisessä kaksotavoitteessa, joissa lähtökohtaisesti ei nähdä yksilön etua ja yhteiskunnallisen vaikutuksen tavoittelua useinkaan keskenään linjassa olevina motiiveina.

Sekä ekonomistisen että moralistisen diskurssin voidaan katsoa perustuvan yksilön vapauden ja toimijuuden periaatteelle (Moude 2000 ja 2005; Moisander 2004). Ekonomistisessa diskurssissa korostuu individualistinen ajattelu, johon liittyy ajatus oman edun tavoittelusta oikeutettuna motiivina (Shaver 2002; Hasuman 2006). Moralistinen diskurssi edustaa toisenlaista moraalijärjestystä, jossa huomioon tulisi ottaa myös toiminnan vaikutukset muihin (Hirsto, 2010, s. 13).

Vakiintuneisiin toimintamalleihin verrattuna uusien ilmiöiden kohdalla nousee usein esiin tarve oikeuttaa, eli legitimoida siihen liittyviä periaatteita ja toimintatapoja. Lehner, Harrer ja Quast (2018) ovat tarkastelleet suurten kansainvälisten

vaikuttavuussijoittamiseen liittyvien toimijoiden viestintää keskittyen erityisesti erilaisiin legitimoinnin strategioihin. Heidän havaintojensa mukaan näissä diskursiivisissa strategioissa oli havaittavissa painotuseroja erityyppisten toimijoiden välillä. Erityisesti rahoitusalan suuret toimijat nojasivat edelleen vahvasti perinteiseen talouspuheeseen viestinnässään, kun muiden toimijoiden kohdalla sosiaaliseen ja luonnonympäristöön kytkeytyvät legitimoinnin strategiat olivat korostetummin esillä. Legitimoinnin strategiat olivat monipuolisia ja tasaisimmin painottuneita erityisesti niillä toimijoilla, jotka ovat ottaneet roolin vaikuttavuussijoittamisen toimintatapojen kehittämiseksi ja eri osapuolten yhteen tuomiseksi (Lehner, Harrer & Quast 2018, s. 428–429).

Legitimoinnin strategioissa on nähtävissä viitteitä siitä, millaisia asioita pidetään yleisesti hyväksytyinä, vedoten niihin omaa toimintaa oikeuttavina tekijöinä. Tähän linkittyväksi voidaan hahmottaa myös se, mitä hyväksytään tiedoksi ja mitkä tahot tiedon tuottajiksi. Vaikuttavuuden arvioinnin käytäntöjen yleistymiseen yhdistävä Rajavaara esittää, että arvioinnin yleistymisellä ja vaikuttavuuden käsitteellä voi olla niiden ympärille muodostuvien käytäntöjen kautta vaikutusta tiedonmuodostukseen, yhteisöjen hallintaan sekä moraaliseen sääntelyyn (Rajavaara, 2007, s. 16–17.)

Arvioinnin laajentumisen voidaan tulkita kielivän siitä, millä tavoin yhteiskunnalliset toimijat katsovat parhaaksi kehittää yhteiskuntaa ja ratkaista sen ongelmia, ja samalla eri toimijat tekevät osansa arvioinnin ja sen käsitteistön leviämiseksi. Yhteiskunnallisten käytäntöjen voidaan nähdä muodostuvan näiden toimijoiden sopimusten ja vallitsevien käsitysten mukaisesti (Rajavaara 2007, s. 21-22). Useimmat arvioinnin asiantuntijat jakavat näkemyksen siitä, että arvioinnin ytimessä on arvottaminen, mutta näkemykset risteävät esimerkiksi sen suhteen, tuleeko arvioinnin painottaa jonkun tietyn toiminnan osapuolen intressejä ja arvoja, vai tuleeko sen olla arvoneutraalia, tai kenen vastuulla on johtopäätösten tekeminen (Rajavaara, 2007, s.48-49). Arvioinnin yleistymiseen voidaan kuitenkin hakea syitä esimerkiksi siitä, että arvioinnin ja sen sanaston kautta asiat hahmottuvat hallittavina (Miller & Rose, 1993, s. 77-78). Ongelmallisena voidaan kuitenkin nähdä siihen liittyvä tapa kuvata julkiset palvelut ikään kuin konemaisena

toimintana tai teollisen prosessin omaisena, jolloin niiden rooli näyttäytyy enemmänkin välineellisenä (House, 2014).

Yhteiskunnallisen muutoksen voidaan katsoa näkyvän myös tiedon hyödykkeistymisenä, jolloin tiedosta muodostuu väline taloudellisen kasvun ja kilpailukyvyyn luomiseksi (Rajavaara, s.20). Tällaisten näkökulmien pohjalta voidaan pohtia myös esimerkiksi sitä, miten tällainen tiedon hyödykkeistyminen vaikuttaa sen tuottamisen tapoihin ja siihen, mitä tahoja pidetään legitiimeinä tiedon tuottajina. Jos tiedon tuottamiseen ja siitä viestimiseen on jokin erityisesti tiettyä toimintaa tai toimijaa legitimoiva tai muutoin hyödyttävä motiivi, herää kysymys tiedon tuottamisen ja esittämisen tapojen objektiivisuudesta. Samalla voidaan pohtia myös sitä, miten tasapainoisesti eri asioihin liittyen tuotetaan tietoa, mikäli sen toivotaan olevan luonteeltaan sellaista, joka on mahdollisimman suoraan yhteiskunnallisesti hyödynnettävissä.

Vaikuttavuus itsessään siis näyttäisi kytkeytyvän hyvinvointivaltioajatteluun sekä selkeiden syy-seuraussuhteiden hahmottamisen ja objektiivisen mittaamisen tavoitteeseen. Kokonaisuus siis pyrkii jäsentämään ja perustelemaan yhteiskuntaa ja sen toimintoja nojaamalla yleisesti hyväksytyjen ja itsestään selvinäkin pidettyjen arvioinnin käytäntöjen kautta tuotettuun tietoon. Toisaalta vaikuttavuuden on esitetty olevan ideologian tai jopa illusion omainen ihanne, johon kytkeytyvä retoriikka rakentaa tietynlaista kuvaa toimijuudesta ja valintoihin perustuvasta, vaikuttavuuteen tähtäävästä toiminnasta (Sulkunen, 2006, s.35). Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvät toimijat ovat kuitenkin ilmaisseet vaikutusten mittaamiseen liittyvien haasteiden olevan edelleen yksi hidaste vaikuttavuussijoittamisen kasvamiselle. Vaikuttavuussijoittamisen mittaaminen näyttäytyy haastavana tehtävänä, sillä mittareiden tulisi samanaikaisesti mitata taloudellista tuottoa sekä ympäristöön kohdistuvia muunlaisia vaikutuksia (Emerson, 2003, s. 40-41).

Kielen tasolla tarkasteltuna vaikuttavuussijoittamisen ilmiöön voi siis kytkeytyä paitsi talouden sekä vastuullisuuden ja kestävän kehityksen käsitteiden käyttöä, myös

esimerkiksi arvioinnin ja teollisten prosessien sanastoa. Nämä piirteet näkyvät edelleen erilaisina toimijuuksien kuvauksina sekä painotuksina legitimoinnin strategioissa. Vaikka vaikuttavuussijoittamisen käsitteen määrittely on yksi kehittyvän toimintamallin haasteista, ristiriitaisuuksia vaikuttaa sisältyvän sen lisäksi paitsi vaikuttavuussijoittamisen kaksoistavoitteeseen itsessään, myös vaikuttavuuden ja sen mittaamisen taustalla oleviin ajattelu- ja toimintatapoihin.

4 Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvät diskurssit organisaatioiden verkkosivuilla

Vaikuttavuussijoittamisen voidaan katsoa olevan osa laajempaa vastuullisuuteen ja vaikuttavuuteen liittyvää megatrendiä. Vastuullisuuden ja yhteiskuntavastuun ytimessä on sekä yksilön että organisaatioiden toiminnan etiikka, sekä yritysten ja julkisen vallan suhde (Harmaala & Jallinoja, 2012, s. 3, 14). Diskurssianalyysin tarkoituksena on antaa kehys analyysille, jossa kielellisten yksityiskohtien lisäksi päästään pureutumaan myös ilmiöiden yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen tasoon (Pietikäinen & Mäntynen, 2009, s. 13).

Analysoin seuraavaksi aineistoon kuuluvia, eri organisaatioiden verkkosivuilta poimittuja tekstejä diskurssianalyysin näkökulmasta kolmen analyysivaiheen kautta. Ensimmäisessä vaiheessa liikutaan tekstuaalisella tasolla ja tekstistä havainnoidaan sitä, mitä ilmiöstä sanotaan ja miten. Tässä vaiheessa ei keskitytä analysoimaan tekstistä poimittuja ilmaisuja suhteessa tekstin laajempaan kontekstiin, vaan pyritään järjestämään aineistoa tunnistamalla ilmaisuissa toistuvia teemoja.

Teemoittelun ja kielen piirteiden havainnoinnin jälkeen siirryn analyysin toisessa vaiheessa tarkastelemaan laajemmin, millaisten kokonaisuuksien osana teemat ilmenevät, miten ne ilmenevät ja ilmenevätkö tietyt teemat erityisesti yhdessä tai erillään. Tarkoituksena on hahmottaa, millaisena vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä kuvataan ja mitä merkityksiä se näin saa. Tämän vaiheen myötä tunnistan ja nimeän siinä ilmenevät diskurssit. Tunnistetut teemat voivat ilmetä useassa eri diskurssissa.

Kolmannessa vaiheessa tarkastelen kriittisesti sitä kokonaisuutta, jonka tunnistetut diskurssit muodostavat. Analysoin tätä kokonaisuutta yhteiskunnallisessa kontekstissa, jossa huomioon otetaan esimerkiksi arvot, jotka liittyvät vaikuttavuussijoittamisen

kaksoistavoitteeseen. Tarkoituksena on muodostaa käsitys siitä, mihin aiemmin havaitut ilmiön kuvaamisen tavat liittyvät ja millaisena niiden konteksti näyttäytyy.

4.1 Tekstuaalinen taso ja teemat

Aloitan analyysin tarkastelemalla aineistoa ja tunnistamalla siinä selkeimmin esiintyviä teemoja. Poimin teksteistä keskeisiä teemoja ilmentäviä ilmaisuja, jotka järjestän kvantitatiivisesti organisaatioittain selvittääkseni, mitkä teemat ovat esillä eniten, mitkä vähiten, tai esiintyvätkö jotkin teemat ehkä erityisesti yhdessä tai erillisinä. Aineiston teksteistä poimitut ilmaisut voivat olla laajuudeltaan kokonaisuuksia yhdestä sanasta kokonaiseen virkkeeseen, jossa tietty teema ilmenee selkeästi.

Teemoittelu tapahtuu aineistolähtöisesti, eli teemat eivät ole ennalta määriteltyjä esimerkiksi hahmotetusta viitekehyksestä käsin, vaan ne tunnistetaan ja nimetään aineistosta tehtyjen havaintojen mukaan. Ilmaisun luokittelu kuuluu tiettyyn teemaan ei kuitenkaan kerro mitään tarkemmin siitä, mitä ilmaisu pitää sisällään ja miten asia on esitetty.

Aineistosta nousee esiin yhteensä kahdeksan teemaa: Yhteistyö, kehitys, talous ja raha, sosiaalinen ympäristö, luonnon ympäristö, ongelma ja ratkaisu, prosessin haasteet, sekä arvot ja tunteet. Poimin aineiston teksteistä yhteensä 737 ilmaisuja, jotka edustavat näitä kahdeksaa aineistosta tunnistettua teemaa.

Taulukko 2. Teemat organisaatioittain.

Teemat organisaatioittain	Sitra	TEM	FIM	Taaleri	Op	Yht.	%
Yhteistyö	56	8	11	7	2	84	11 %
Kehitys	75	20	18	7	18	138	19 %
Talous ja raha	39	27	46	44	19	175	24 %
Sosiaalinen ympäristö	37	17	40	11	13	118	16 %
Luonnonympäristö	5	0	14	31	13	63	9 %
Ongelma ja ratkaisu	15	11	18	19	6	69	9 %
Prosessin haasteet	33	9	0	0	2	44	6 %
Arvot ja tunteet	3	0	8	32	3	46	6 %
Yht.	263	92	155	151	76	737	100 %

Kuten taulukosta 2. on havaittavissa, teemoista kolme, kehityksen teema, talous ja raha -teema, sekä sosiaalinen ympäristö -teema nousevat selkeimmin esiin läpi aineiston, ja yli puolet poimituista ilmaisuista kuuluvat niihin. Muita teemoja ilmentävien ilmausten määrät ovat vähäisempiä, mutta ne ovat silti selkeästi merkille pantavia aineistossa.

Yhteistyö-teeman alle katson kuuluvaksi sellaiset ilmaisut, jotka liittyvät eri toimijoiden väliseen yhteistyöhön vaikuttavuussijoittamisen parissa. Yhteistyö-teeman esiintyminen aineistossa on painottunut erityisesti Sitran verkkosivuilta poimituihin teksteihin. Teema esiintyy enimmäkseen kerrontana siitä, miten vaikuttavuussijoittaminen tuo eri sektoreiden erilaisia toimijoita yhteen, sekä sanavalintoina kuten *yhteistyökumppani* ja *yhteistyö*. Osa ilmaisuista ei kuitenkaan pelkkien sanavalintojen perusteella ole luokiteltavissa teemaan kuuluviksi.

Melko neutraalein sanavalinnoin kuvatun yhteistyön lisäksi osa ilmaisuista saa latautuneempia sävyjä. Jotkin ilmaisut ovat selkeästi kehotuksia, kuten *Tehkää mahdollisimman laajasti yhteistyötä*. Osa sanavalinnoista taas saa hieman negatiivisia, tai vähintäänkin varautuneita sävyjä. Esimerkiksi ilmauksessa *Jotta kunnat eivät jää alakynteen sijoittajien kanssa keskustellessaan, viranhaltijoita ja päättäjiä kannattaa valmentaa sijoittajien kanssa toimimiseen*, alakynteen jääminen luo tietynlaisen mielikuvan epätasapainosta yhteistyökumppanien lähtökohtaisissa asetelmissä keskustelun osapuolina.

Kehitys on toiseksi yleisimmin aineistossa esiintyvä teema ja siihen kuuluvat ne ilmaisut, jotka liittyvät vaikuttavuussijoittamisen toimintatapojen kehittämiseen ja kehittymiseen. Katson erilaiset toiminnan ja sen vaikutusten mittaamisen tapojen ilmentämisen kuuluvaksi samaan teemaan, sillä ne esiintyvät tekstissä kehittymisen työkaluina. Kehityksen teema ilmenee tekstuaalisella tasolla esimerkiksi mittaamiseen, kehitykseen, opettamiseen, oppimiseen ja ohjaamiseen liittyvinä sanavalintoina, kuten esimerkiksi ilmaisussa *vaikuttavuuteen liittyvässä osaamisessa, sen vaatimassa datassa ja koko toimintatavassa on vielä paljon opittavaa ja kehitettävää*. Esimerkit *tiimin tavoitteena oli tuoda uusi toimintamalli Suomeen, ja Olemme tuoneet aktiivisesti vaikuttavuussijoittamista Suomeen jo vuosia*, ilmentävät tämän teeman ilmaisuille melko tyypillistä tapaa, jossa viestivä taho esitetään aktiivisena vaikuttavuussijoittamisen kehittymisen edistäjänä.

Talous ja raha -teema on aineiston teksteissä yleisimmin esiintyvä teema. Teemaan luokituu taloudelliseen vastuuseen liittyvien ilmaisujen lisäksi myös liiketoiminnan taloudelliseen puoleen ja rahaan yleisemmin liittyvät ilmaisut. Kuten taulukosta 2. nähdään, se on myös organisaatiokohtaisesti yleisin teema kaikkien toimijoiden teksteissä, lukuun ottamatta Sitraa, jonka teksteissä se esiintyy kolmanneksi yleisimpänä teemana. Tähän teemaan kuuluviksi luokiteltujen ilmaisujen kielellisessä sisällössä ei ole erityisen voimakasta vaihtelua, ja sanatasolla useimmissa ilmaisuissa esiintyvät selkeät teemaan liittyvät sanavalinnat, *kuten raha ja taloudellinen tuotto*. Teeman ilmaukset kuvaavat suurimmaksi osin melko neutraalilla kielellä vaikuttavuussijoittamiseen liittyviä tuottoja, sijoittamista tai esimerkiksi siitä, millainen markkina vaikuttavuussijoittaminen on tällä hetkellä sijoitetuissa varoissa tai tuotoissa rahamäärällisesti mitattuna.

Sosiaalinen ympäristö -teema ja luonnon ympäristö -teema mukailevat vastuullisuuden ja kestävän kehityksen osa-alueita. On kuitenkin huomattava, että sosiaalisen ympäristön teema esiintyy teksteissä huomattavasti luonnon ympäristö -teemaa yleisemmin. Taulukosta 2. on nähtävissä, että luonnon ympäristö -teeman ilmaisuja on sosiaalisen ympäristön teemaan verrattuna enemmän ainoastaan yhden toimijan, Taalerin sivuilta poimituissa teksteissä. Näiden kahden teeman ilmaisut pitävät sisällään erityisesti

esimerkkejä ja kuvailua erilaisiin, tiettyyn teemaan liittyvän vaikuttavuussijoittamisen toimintamalleihin, tavoitteisiin tai jo saavutettuihin vaikutuksiin liittyen. Kiinnostavaa on huomata, että luonnon ympäristön ilmauksissa tyydytään useammin yleisemmän tason sanavalintoihin, kuten *ympäristökysymykset*, kun taas sosiaalisen ympäristön ilmauksissa tehdään tarkennuksia, kuten *pitkäaikaistyöttömyys*, *eriarvoistuminen* tai *lastensuojelu*.

Erilaiset yhteiskunnan ongelmat, joihin vaikuttavuussijoittamisella haetaan ratkaisuja, liittyvät useisiin teemoihin ja välittyvät osittain myös joistain niihin luokitelluista ilmaisuista. Ongelman ja ratkaisun teema näyttäytyy aineiston teksteissä silti näistä erillisenä, sillä siihen liittyvät ilmaisut esiintyvät myös itsenäisesti. Ne eivät siis aina kytkeydy suoraan esimerkiksi vastuullisuuden osa-alueisiin, kuten esimerkiksi ilmaisussa *vaikuttavuussijoittamisen taustalla on aina ydinongelma, jota sijoituksilla lähdetään ratkaisemaan*. Ongelman ja ratkaisun teema esiintyy melko tasaisesti läpi aineiston.

Prosessin haasteet -teemaan kuuluvia ilmaisuja esiintyy aineistossa kaikkein vähiten. Ongelma ja ratkaisu -teeman tavoin prosessin haasteet -teema näyttäytyy erillisenä teemaan, vaikka muidenkin teemojen ilmaisuista on löydettävissä siihen liittyvää kielenkäyttöä. Tämän teeman ilmaisuissa korostuu varsinaisen vaikuttavuussijoittamisen prosessin ja ilmiön kehittymiseen liittyvät haasteet, eivätkä niinkään ne ongelmat ja haasteet, joita sen kautta pyritään ratkaisemaan. Esimerkiksi ilmaisussa *hankkeiden suunnittelusta käynnistymiseen kulunut aika on osoittautunut alun perin arvioitua pidemmäksi*, kerrotaan kokemuksen kautta ilmi tulleesta haasteesta hankkeen aikatauluttamisessa. Kuten tästäkin esimerkistä käy ilmi, aihetta etäännytetään kirjoittajasta muotoilemalla ilmaus kuulostamaan siltä, että aika osoittautui riittämättömäksi kenenkään vaikuttamatta asiaan aktiivisena toimijana.

Kahdeksas teema, arvot ja tunteet, on edeltävän tavoin aineistosta poimituissa ilmaisuissa harvemmin esiintyvä teema. Se esiintyi erityisesti yhden toimijan, Taalerin, sivuilta kerätyissä teksteissä, kun taas muiden toimijoiden teksteissä siihen liittyviä ilmaisuja oli

vain muutama. Arvot ja tunteet -teemaan kuuluvat ne ilmaisut, joissa tuodaan esiin tai kuvataan tunteita ja arvoja esimerkiksi valintoja perustelevina sekä yhteenkuuluvuutta luovina tekijöinä, kuten ilmaisuissa *samat tunteet ja arvovalinnat ohjaavat yhä useamman sijoituspäätöksiä* tai *moni muukin on aiheesta ahdistunut*.

Joissain tämän teeman ilmaisuissa puhutellaan lukijaa hyvin suoraan ja käyttämällä me-sanaa, luoden samalla yhteenkuuluvuuden tunnetta: *millainen tästä maailmasta tulee sinulle, minulle ja ihan kaikille meille*, tai *Koetko voimattomuutta ja turhautumista*. Kirjoittajan itsensä esittämisen tapa on myös joissain ilmaisuissa muihin teemoihin nähden poikkeavan suora: *Enkä todellakaan ole sukupuoleni takia sijoittajana mikään poikkeus*. Näissä ilmaisuissa keskeinen kielellinen piirre on erityisesti verbin taivutus, mutta myös muut sanavalinnat ja aiheet ovat helposti samaistumista tai ylipäättään tunteita herättäviä.

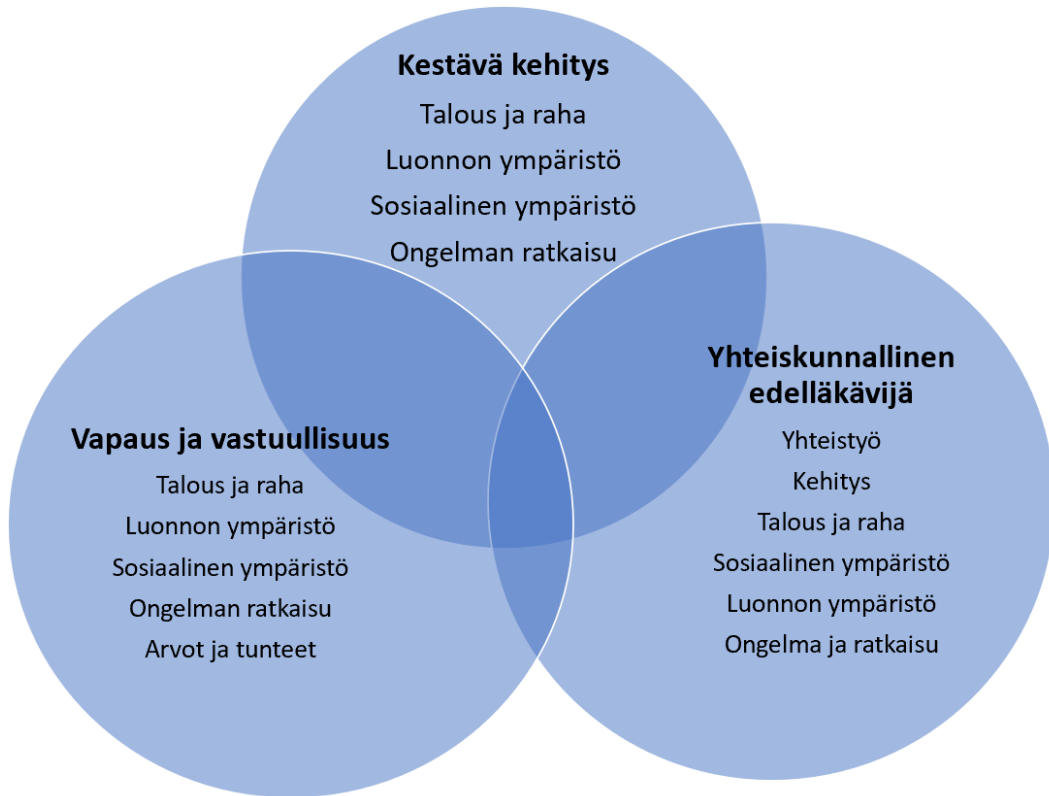
Tekstin tasolla huomattavaa on se, että esimerkiksi Rajavaaran (2007) mainitsemia arvioinnin ja teollisten prosessien sanastoa vaikuttaa esiintyvän aineistossa. Arvioinnin sanasto näyttää liittyvän erityisesti kehityksen teemaan. Teollisiin prosesseihin liittyvät sanastot näkyivät hieman yllättäen lähes kaikkien teemojen yhteydessä läpi aineiston, ja vieläpä erityisesti yhteistyön teeman yhteydessä. Tämä saattaa kieliä paitsi teemojen rajaamisen ja nimeämisen hankaluudesta, mutta myös siitä, että toimintatavat, joita myös yhteistyön kautta kuvataan, jäsentyvät jossain määrin teollisten prosessien kaltaisina aineiston teksteissä.

4.2 Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvät diskurssit

Teemoittelun ja tekstuaalisen tarkastelun avulla aineistosta on hahmottunut yleiskuva siitä, mistä ja miten vaikuttavuussijoittamiseen liittyvissä teksteissä viestitään tekstin tasolla. Vaikuttavuussijoittamisesta viestittäessä esiin nousevat luonnollisesti kestävän kehityksen keskeiset aiheet sekä näihin aiheisiin että ilmiötä itseään koskeviin uusiin toimintatapoihin liittyvät haasteet. Keskeisenä teemana koko aineiston läpi kulkee talouden ja rahaan liittyvä viestintä.

Käytän analyysissä tarkastelun välineinä erilaisia diskurssianalyysiin soveltuvia käsitteitä, kuten narratiivisuus, moraalijärjestys ja ideologinen valta. Tutkimus on aineistolähtöistä, eli en määrittele näitä tarkastelun välineitä ennalta, vaan aineiston tarkastelussa tekemieni havaintojen myötä. Havainnoidakseni erilaisten näkökulmien esiintymistä diskursseissa, käytän soveltaen apuna heteroglossian käsitettä.

Diskurssien yhteydessä puhutaan usein yhteiskuntaa homogenisoivista vallitsevista diskursseista. Heteroglossia kuvastaa näiden diskursiivisten äänten vastavoimana toimivia näkökulmia, jotka tuottavat vallitseviin diskursseihin verrattuna erilaista maailmankuvaa omasta sosioekonomisesta asemastaan käsin. (Mikhail Bakhtin, 1981) Näihin diskursiivisiin näkökulmiin liittyy jokaiselle tyypillinen temaattinen ja semanttinen kaavamaisuus. Niitä leimaa myös tietynlainen arvioinnin kehys, josta käsin arvioidaan esimerkiksi jonkin asian tavanomaisuutta, todennäköisyyksiä, vakavuutta tai tärkeyttä.

Kuvio 2. Vaikuttavuussijoittamiseen liittyvät diskurssit ja teemat

Ensimmäisessä vaiheessa tekemieni havaintojen pohjalta olen muodostanut kuviossa 1 havainnollistetun kuvan siitä, millaisia merkityssysteemejä eli diskursseja toimijoiden verkkosivuilta poimituista teksteistä löytyy. Diskurssit limittyvät keskenään ja muodostavat vaikuttavuussijoittamisen diskursiivisen kokonaisuuden. Olen nimennyt diskurssit kestävän kehityksen diskurssiksi, vapaus ja vastuullisuus -diskurssiksi ja yhteiskunnallinen edelläkävijä -diskurssiksi. Tässä vaiheessa tarkastelun näkökulma laajenee diskurssikäytännön tasolle ja huomio kiinnittyy esimerkiksi siihen, esiintyvätkö jotkin teemat erityisesti yhteydessä toisiinsa tai erillisinä toisistaan, sekä sitä, millaisena vaikuttavuussijoittaminen, siihen liittyvä toiminta ja toimijat esitetään teksteissä.

4.2.1 Kestävän kehityksen diskurssi

Ei ole yllättävää, että vaikuttavuussijoittamiseen liittyviin teksteihin on kirjoittuneena hyvinkin totuttuun tyyliin esitettyä kestävän kehityksen merkityssysteemi. Vastuullisuus

ja kestävän kehityksen perusajatus on ollut esillä paljon niin globaalisti kuin suomalaisessa yhteiskunnassakin. Tämä diskurssi on vähitellen vahvistunut tullessaan yhä laajemmin ymmärretyksi ja hyväksytyksi sekä samalla yhä useammin oikeutetuksi toiminnan perusteluksi. Vaikuttavuussijoittamisen asemaa voidaan siis pyrkiä vahvistamaan kytke-mällä ilmiötä erottamattomasti yleisesti hyväksytyihin vastuullisuuden teemoihin. Kes-tävän kehityksen diskurssissa vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä oikeutetaan erityisesti sosiaalisen ja luonnon ympäristön teemojen kautta.

Teemoja tuodaan esiin yleisemmällä tasolla sekä esimerkein, jotka konkretisoivat niitä ongelmakohtia, joihin vaikuttavuussijoittamisella pyritään vaikuttamaan. Näitä aiheita ei kuitenkaan esitellä tai taustoiteta syvällisemmin, mikä viittaa siihen, että diskurssia voi-daan pitää jo osittain luonnollistuneena. Täydellinen luonnollistuminen tarkoittaa kui-tenkin yleensä sitä, että diskurssi on näkymättömissä, eli olemassa ikään kuin taustaole-tuksena, jota ei tarvitse tuoda erikseen esiin (Jokinen & Juhila, 2016, s. 63) Tällaista erittäin vahvaa asemaa kestävän kehityksen diskurssi ei ole vielä saavuttanut, mistä kertoo se, että edelleen on olemassa tarve perustella ja avata näihin liittyvää toimintaa ja sen periaatteita ja hakea näin ymmärrystä.

Huomion arvoista aineiston teksteissä on se, että sosiaalisen ympäristön painotus on melko selkeä verrattuna luonnon ympäristöön. Luonnon ympäristöön liittyvistä ongelmista, vaikuttavuussijoittamisen siihen liittyvistä hankkeista tai vaikutuksista ei kerrota yhtä yksityiskohtaisesti, kuin sosiaaliseen ympäristöön liittyvistä. Tämä kertonee osittain jotain vaikuttavuussijoittamisen painotuksesta Suomessa. Toisaalta se voi linkittyä myös laajemmin siihen, että sosiaalisen ympäristön ongelmat nähdään suomalaisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä kriittisempinä ratkaistavina luonnonympäristön haasteisiin verrattuna. Valintaan saattaa vaikuttaa myös se, että luonnon ympäristöön liittyvät haasteet ovat olleet selvemmin esillä globaalissakin keskustelussa ja ovat näin jo ennalta paremmin ymmärrettyjä ja tunnustettuja. Luonnonympäristöön liittyvien haasteiden voidaan siis tulkita olevan niin hyvin

tiedostettuja, että niiden selittämistä ja niihin tarttumista ei koeta tarpeelliseksi selittää syvällisemmin.

Luonnollisesti tämän kaltaiset viestinnän piirteet heijastavat myös toimijan sidosryhmien intressejä ja oman toiminnan painotuksia. Tällaisella kielenkäytöllä voidaan myös kyseenlaistaa jo olemassa olevia toimintatapoja. Huomioon täytyy ottaa myös taloudellinen aspekti. Vaikuttavuussijoittamisen hankkeet, joissa julkinen sektori on mukana, perustuvat usein säästöjen tuottamiseen valtiolle ja kunnille. Mikäli sosiaalisen ympäristön haasteisiin liittyvät kulut ovat luonnon ympäristön haasteisiin verrattuna kriittisemmät, niiden korostuminen vaikuttavuussijoittamisessa selittyy osittain tällä talouden tasapainottamisen tavoitteella. Luonnon ympäristön teema esiintyykin sosiaalisen ympäristön teemaa useammin ainoastaan yhden, yksityistä sektoria edustavan toimijan teksteissä.

Tämä puheen tapa vaikuttaa esittävän yhdessä erityisesti sosiaalisen ympäristön teemaa sekä talouden ja rahan teemaa. Niiden kautta tuodaan esiin joko suorasti tai epäsuorasti vaikuttavuussijoittamisen kaksoistavoitteeseen liittyviä merkityksiä. Tässä kiinnostavaa on se, että sosiaalisen ympäristön haasteista kerrotaan usein yhteydessä niiden rahallisiin kuluihin, jolloin niille luodaan merkityksiä taloudellisen näkökulman kautta. Talouden ja rahan teema näyttäytyy itsenäisinä ilmauksina tarkasteltaessa hyvin neutraalina ja siksi sen merkitykset rakentuvat hyvin vahvasti suhteessa muihin teemoihin, joiden kanssa se esiintyy, sekä niihin tapoihin, joilla se kuvataan näiden teemojen rinnalla ja suhteessa niihin. Kestävän kehityksen diskurssissa talous ja raha saavat merkityksen rinnakkaisena tavoitteena luonnonympäristöön ja sosiaaliseen ympäristöön liittyvien vaikutusten rinnalla. Se näyttäytyy kuitenkin myös välineenä ja edellytyksenä näiden muiden vaikutusten aikaansaamiseksi.

Näihin kahteen teemaan yhdistyy usein myös ongelmanratkaisun teema. Kestävän kehityksen diskurssissa ilmenee selvästi vastuullisuuden ja kestävyysyteen yleisesti liitettyä sanastoa, kuten *ilmastonmuutos*. Kiinnostava piirre on kuitenkin myös se, miten

teknisenä sanavalinnat näyttäytyvät. Toki tunteisiin vetoavaakin tekstimuotoa on käytetty pienissä määrin, mutta hallitsevia ovat ennemmin sanavalinnat, kuten *hyöty* ja *kehitys*.

4.2.2 Vapaus ja vastuullisuus -diskurssi

Vapaus ja vastuu -diskurssissa yhdistyvät tunnistetuista teemoista erityisesti arvot ja tunteet, ongelman ratkaisu, talous ja raha, luonnon ympäristö ja hieman heikompana myös sosiaalinen ympäristö. Luonnon ympäristö korostuu ja se esitetään paitsi siihen liittyvien tuotteiden, kuten *metsä ja tuuli -rahastojen* yhteydessä, myös henkilökohtaisena huolenaiheena, puhumalla esimerkiksi *ilmastoahdistuksesta*. Kielellisillä valinnoilla viitataan myös esimerkiksi suomalaisuuteen, mutta tässä diskurssissa vaikuttavuussijoittaminen saa merkityksen erityisesti yksilölähtöisesti.

Moraalijärjestyksen näkökulmasta vapaus ja vastuu -diskurssia voisi kuvailla individualistiseksi, mutta esimerkiksi ekonomistiseen ja moralistiseen moraalijärjestykseen (Hirsto, 2007) peilattuna asettuu tavallaan näiden kahden välimaastoon. Huomion arvoista on se, että vastuullisuuden ja vaikuttavuuden tavoite esitetään lähes itsestään selvänä, mutta tätä tavoitetta ei silti esitetä velvollisuuden omaisena, jokaiselle kuuluvana tehtävänä, vaan yksilön tahdosta ja arvoista lähtöisin olevana tarpeena saada toimia ongelmien ratkaisemiseksi. Näin siis osittain luodaan kuitenkin velvollisuuden tunnetta ja tarvetta tällaista toimintaa kohtaan.

Tässä diskurssissa esiintyy muista poiketen myös selkeimmin narratiivisuuden eli tarinalistamisen piirteitä, joita ovat esimerkiksi kerronnan ajallinen eteneminen, tarkoituksenmukaisesti toimiva hahmo sekä tavoite viestiä jostain merkityksellisestä (Ryan, 2007 s. 29). Ilmiö henkilöityy esimerkiksi Taalerin vaikuttavuussijoittamiseen keskittyvällä verkkosivuilla Suomessa tunnettuun taiteilija Paula Vesalaan, joka esiintyy sivuilla vaikuttavuussijoittamisen kasvona. Vaikuttavuussijoittaminen esitetään kokonaisuuteen kiinteästi elämään kuuluvana osana, joka mahdollistaa omien arvojen toteuttamisen, mutta ennen kaikkea taloudellisen vakauden. Kerronta tapahtuu suurimmaksi osin Vesalan

omalla äänellä ja ajallisesti tarina kulkee hänen ensimmäisestä sijoituksestaan tähän päivään, kuvaillen niitä arvoja, joita hän sijoittaessaan toteuttaa, sekä niitä asioita, joita se on hänelle mahdollistanut.

Merkillepantavaa on, että Vesala tuo kerronnassaan itseään esiin paitsi sijoittajana, myös taiteilijana, yrittäjänä, tyttärenä sekä äitinä, ja antaa näin äänen näille, vahvasti pehmeisiin arvoihin yhdistetyille yhteiskunnan toimijoille vaikuttavuussijoittamiseen liittyvässä merkityssysteemissä. Myös muissa teksteissä vapaus ja vastuullisuus -diskurssi ilmenee samaan tyyliin tuoden esiin aktiivisen toimijan, sekä toimijalle tärkeitä ja merkityksellisiä arvoja. Näkökulma liittyy myös niihin sidosryhmiin, jotka ovat tärkeitä vaikuttavuussijoittamisesta viestiville organisaatioille.

Yksityissijoittajille, tai jopa piensijoittajille vaikuttavuussijoittamiseen liittyviä tuotteita tarjoavat toimijat luonnollisesti tahtovat luoda samaistumispintaa sijoittajille ja potentiaalisille sellaisille. Tekstin markkinoinnillinen funktio on siis hyvä ottaa huomioon. Muutoin genrejen näkökulmasta tekstissä näkyy mainoksellisuuden lisäksi esimerkiksi mediassa esiintyvistä henkilökuvista tuttua kerronnallisuutta ja kuvausta. Henkilökuvan piirteet voivat herättää mielikuvia kerrotun todenmukaisuudesta ja häivyttää osaltaan markkinoinnillisia tavoitteita. Tarinallisuus tuo samalla vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä ja siihen liittyvää toimintaa myös yksityishenkilön tasolle ja helpommin lähestyttäväksi.

Tässä diskurssissa ylipäätään myös yksityishenkilöt nähdään aktiivisina toimijoina ja samalla myös tavallisina ihmisinä, joihin yhdistyy myös yksityiselämään ja henkilökohtaisiin mielipiteisiin liittyviä asioita. Tekstin taustalla olevaa organisaatiota ei tuoda vahvasti esille ja sen suhde lukijaan hahmottuu lähinnä mahdollistajana, joka toimii taustalla kyseenalaistamattomalla asiantuntemuksellaan luoden puitteet sijoittajan arvoja toteuttavalle toiminnalle vaikuttavuussijoittamisen parissa. Tässä diskurssissa eri organisaatioiden ja sektoreiden väliset suhteet eivät nouse esiin. Ne jätetään taka-alalle ikään kuin asioina, joista sijoittajan, tai potentiaalisen sellaisen, ei tarvitse kantaa huolta.

Esille tuleva yrittäjyyden ja itsenäisen taloudellisen toimijan representaatiot heijastelevat individualistista ja talouslähtöistä ajattelutapaa ja muodostavat kiinnostavan kombinaation pehmeämpiin arvoihin liitettyjen toimijuuden kuvauksien kanssa. Yleisesti hyväksyttynä pidettyyn taloudellisen edun tavoittelun näkökulmaan yhdistyy siis inhimillisyyteen ja kulttuuriin liittyviä representaatioita, joiden yhdistelmän kautta toimijuus muodostuu. Esiin nousee myös naiseus, joka heteroglossian näkökulmasta tuo vastavoiman perinteisempään talousdiskurssiin verrattuna, jossa naiset ovat edelleen marginaalinen ryhmä miehiin verrattuna. Samalla, kun pyritään horjuttamaan maskuliinista sijoitajakuvaa ja aktiivisesti häivyttämään toiminnan eroavaisuuksia miesten ja naisten välillä, ilmennetään myös tällaisten käsitysten edelleen vahvaa asemaa yhteiskunnassa. Naiseus ja naiseuteen liittyvät asiat, kuten äitiys, nähdään asiana, jota halutaan erikseen korostaa ja kytkeä vaikuttavuussijoittamiseen. Miesten osalta näin ei tarvitse tehdä, sillä heidän asemansa sijoittamisen parissa on luonnollistuneempi.

Vapaus ja vastuullisuus -diskurssissa esiintyvä narratiivisuus luo myös malleja ja ihanteita ja vaikuttaa näin siihen, mitä koemme tarvitsevamme. Tämä korostuu erityisesti, kun ilmiön kasvona esitetään monille julkisuudesta tuttu esikuva. Tällaista vaikuttamista voidaan kutsua diskurssianalyysin kehityksessä ideologisen vallan käytöksi. Vaikka diskurssissa ei suoranaisesti esitetä vastuullisia tai vaikuttavia tekoja yksilön velvollisuutena, ilmaisuilla kuten *Sinulla on valta siihen, millaista huomista rakennamme*, luodaan edelleen mielikuvaa ihanteellisesta vastuullisen ihmisen arvomaailmasta, jonka pohjalta hän käyttää hänellä olevaa vapautta ja valtaa yhteisen hyvän ja tulevaisuuden eteen. Tämäkin kuitenkin järkevästi, pitäen samalla huolen omasta henkilökohtaisesta taloudestaan.

Raha taas esitetään tietynlaisena välineenä, jolla voidaan tehdä hyvää itselle ja muille, sekä myös yksilön vapauden mahdollistajana. Teksteissä pyritään myös horjuttamaan rahaan liittyviä negatiivissävytteisiä ja perinteisesti talouteen ja sijoittamiseen yhdistettyjä mielikuvia esimerkiksi ilmaisuilla *Raha, hyvisten juttu*, tai *Raha on yhteinen tarinamme*. Toisaalta kantaa otetaan myös suoraan: *Vaikuttavuussijoittaminen voi peräti johtaa paradigman muutokseen sijoittamiseen suhtautumisessa*.

4.2.3 Yhteiskunnallinen edelläkävijä -diskurssi

Yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssiin voidaan yhdistää kaikki aineistosta tunnistetut teemat lukuun ottamatta arvot ja tunteet -teemaa. Keskeisimpänä tässä diskurssissa kuitenkin korostuu kehityksen teema sekä ongelman ja ratkaisun teema. Tässä diskurssissa vaikuttavuussijoittaminen esiintyy käännteentekevänä, mutta yhä lapsen kengissä olevana ilmiönä. Se tarvitsee edistäjäkseen asiantuntevan tienraivaajan ja -viitoittajan, joka lunastaa toiminnallaan paikkansa yhteiskunnassa ja vaikuttavuussijoittamisen kentällä. Sitra painottaa teksteissään panostustaan *vaikuttavuusinvestoinnin ekosysteemin rakentamisessa* ja esimerkiksi *FIM vahvistaa asemaansa vastuullisessa sijoittamisessa ja hankkii vaikuttavuussijoittamisen kotimaisen tienraivaajan Epiquksen*.

Yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssissa painottuu toimijoiden identiteetin rakentuminen. Diskurssianalyysin kehyksessä identiteetti voidaan hahmottaa joukkona oletuksia, velvollisuuksia ja ominaisuuksia, joita muut tai toimija itse yhdistää itseensä (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2016, s. 35). Tässä diskurssissa toimijat vahvistavat omaa identiteettiään vaikuttavuussijoittamisen kentän etulinjan toimijana korostamalla ilmiön kehitystä ja asemoimalla itseään aktiiviseksi ja asiantuntevaksi kehityksen mahdollistajaksi ja edistäjäksi. Asemoituminen voidaan tulkita liittyvän myös oman aseman oikeuttamiseen tiedon tuottajana.

Tähän liittyy myös suoranaisten *ohjeiden* ja *vinkkien* jakaminen teksteissä sekä mahdollisesti jo saavutettujen vaikutusten ilmi tuominen. Yhteiskunnallinen edelläkävijä -diskurssissa kuuluviin pääsee pääasiassa toimijan oma ääni, mutta tyypillisesti omaa asemaa sekä toiminnan lähtökohtia tukemaan esitetään ulkopuolisten ja hyvin tunnettujen auktoriteettien linkittymistä niihin, kertomalla esimerkiksi allekirjoitetuista vaikuttavuussijoittamisen linjauksista tai YK:n vaikuttavuussijoittamisen periaatteisiin sitoutumisesta.

Yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssin tarkasteluun voidaan soveltaa hallintapuheen käsitettä, jolla tarkoitetaan hallinnan vaikutelman rakentamista viestinnässä. Hallintapuheessa pyritään häivyttämään ristiriitaisuuksia ja luomaan näin kuvaa kokonaishallinnasta. Kuvaa kokonaishallinnasta rakennetaan osoittamalla, että kirjoittaja hallitsee kaikki aiheeseen liittyvät diskurssit (Jokinen ja muut 2016, s. 127–131) Tässä diskurssissa esiintyvä prosessin haasteiden teema luo ajoittain tekstiin ristiriitaisuuksia, mutta toisaalta edesauttaa vaikutelmaa viestinnän ja koko toiminnan läpinäkyvyydestä ja sekä realistisesta tilannekuvasta. Ristiriitaisuuksia pyritään kuitenkin häivyttämään tai pehmentämään tarjoamalla niihin myös ratkaisua tai ilmentämällä tietoisuutta niiden olemassaolosta.

Kuten Rajavaara esittää (2007) Tiedolla johtaminen linkittyy vaikuttavuuden tavoitteluun ja tämä asetelma käy ilmi myös tekstissä: *Ne tuovat oppia ja luovat pohjaa vaikuttavuusajattelun sekä tiedolla johtamisen vahvistumiselle julkisella sektorilla.* Vaikuttavuuden käsitettä on siis pyritty juurruttamaan diskurssiin, jossa siitä on muodostumassa organisoiva käsite. Tässä diskurssissa vaikuttavuuden käsitteen ympärillä on myös paljon arviointiin ja mittaamiseen liittyvää sanastoa. Yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssissa esiintyy myös narratiivisia piirteitä, jossa toimija kuvaa ajallisesti etenevänä kertomuksena vaikuttavuussijoittamiseen liittyvän toiminnan kehittymistä, käyttäen sanavalintaa *matka*.

Vaikuttavuus itsessään esiintyy suhteellisen itsestään selvänä ja tiedon sekä sen tuottamisen oikeutus perustuu pitkälti asiantuntijuuden aseman rakentamiseen ja vahvistamiseen. Talouden ja rahan teema rakentuu tässä diskurssissa enimmäkseen siitä näkökulmasta, paljonko säästöä vaikuttavuussijoittamisen avulla toteutettavat toimet voivat onnistuessaan tuottaa. Esiin tuodaan yhteiskunnan hyöty yleisesti, mutta myös tarkennetaan erityisesti sitä, miten paljon kuluja jää *veronmaksajien maksettavaksi*, mikäli mitään ei tehdä niille haasteille, joita vaikuttavuussijoittamisella pyritään ratkaisemaan. Tällaisessa viestinnässä organisaation yhteiskunnallisen edelläkävijän rooli laajenee myös

tavallisen veronmaksajan parasta ajattelevaksi auttajaksi, ja samalla jäsentää lukijan veronmaksajan rooliin.

Muutoin yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssissa puhe kohdistuu enemmän organisaatioille ja niiden edustajille, kuin yksityishenkilöille, vaikka toki organisaatioidenkin voidaan nähdä lukeutuvan myös mainittuun veronmaksajien joukkoon. Yleisesti kuitenkin näkyväksi tulevat lähinnä organisaatiot, tai ihmiset niiden työntekijöinä, kuten esimerkiksi ilmaisuihin *kaupungin kokemuksen mukaan ja kunnan työntekijät myös keskustelevat*. Vaikka toimijat pyrkivät tässä diskurssissa näyttämään vaikuttavuussijoittamisen edelläkävijöinä, ne toisaalta myös etäännyttävät itseään konkreettisesta toiminnasta ja asettuvat ikään kuin opettajien tai neuvonantajien rooliin, jotka tarjoilevat ohjeita varsinaisen tilanteen yläpuolelta.

Yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssi onkin ainoa, johon selkeästi kytkeytyy yhteistyön teema. Teema näyttäytyy monin eri tavoin teksteissä, mutta pääasiallisesti se muokalee myös asetelmaa, jossa aktiivisina toimijoina ja yhteistyökumppaneina hahmottuvat organisaatiot ja niiden edustajat. Yhteistyön esille tuomisella perustellaan sekä toimintaa että omaa asemaa toimijana vaikuttavuussijoittamisen kentällä. Yhteistyökumppanuudet näyttäytyvät ikään kuin merkkinä siitä, että toiminnassa tavoitellaan yhteistä hyvää, mutta samalla maininnoilla nimekkäistä yhteistyökumppaneista pyritään legitimoimaan omaa toimijuutta sekä rinnastamaan sitä näiden toimijoiden joukkoon.

Yhteistyön teema esiintyy tiiveimmin yhteydessä kehityksen teemaan, minkä vuoksi lopulta hallitsevimmin yhteistyö saa merkityksensä yhteiskunnallinen edelläkävijä -diskurssia leimaavan opastavan sävyn mukaan. Tähän diskurssiin nojatessaan toimijat luovat kuvaa itsestään opastavina tahoina, joiden kanssa tehty yhteistyö on mahdollistaja ja lähes edellytys vaikuttavuussijoittamiseen liittyvän toiminnan onnistumiselle ja kehitymiselle.

4.3 Yhteenveto

Keskeisten suomalaisten vaikuttavuussijoittamiseen liittyvien toimijoiden teksteistä on tämän tutkimuksen viitekehyksestä käsin löydettävissä kolme erilaista diskurssia. Kahdeksan tunnistettua teemaa esiintyvät yhdessä tai useammassa näistä diskursseista. Keskeisen kehityksen ja vastuullisuuden sekä niin julkisen kuin yksityisenkin talouden aihepiirit näyttäytyvät keskeisinä toimijoiden viestinnässä. Näkökulmat kuitenkin vaihtelevat. Vaikuttavuussijoittamisen diskurssi muodostuu siis rinnakkain ilmenevistä ja keskenään kamppailevista diskursseista.

Perinteisempään sijoittamiseen liittyvään, osakkeenomistajan etua ja oman edun tavoittelua painottavaan sijoittajadiskurssiin verrattuna (Hirsto & Moisander, 2014) vaikuttavuussijoittamiseen liittyvän viestinnän painotus on jakautuneempi. Tuoton tavoite sijoittamisesta puhuttaessa on silti edelleen niin luonnollistunut, että sitä ei koeta tarpeelliseksi perustella. Enemmän perusteluja vaikuttaa kaipaavan se, miksi sijoittaja olisi kiinnostunut rahallisen tuoton lisäksi myös vaikutusten tuottamisesta. Kiinnostavaa on myös esimerkiksi hyväntekeväisyyden esittäminen lähes vältettävänä toimintana sen myötä, kun vaikuttavuussijoittamisen ja hyväntekeväisyyden välille tehdään eroa. Tässä yhteydessä näkyy selvästi oletus siitä, että taloudellinen tuotto on voimakas vaikuttavuussijoittamisen motivaattori, eikä taloudellisen tuoton tavoitteelle nähdä tarpeelliseksi esittää perusteluja.

Kolmen diskurssin muodostamaa kokonaisuutta tarkasteltaessa vaikuttaa siltä, että vaikka taloudellinen tuotto pääasiassa on teksteissä taka-alalla, koetaan silti tarpeelliseksi kuljettaa sitä läpi tekstin ja yhdistää se mahdollisimman moniin muihin teemoihin. Talouden ja rahan merkitykset rakentuvatkin lähinnä niissä tavoissa, jolla ne yhdistyvät muihin teemoihin ja millä tavoin nämä yhteydet esitetään. Vaikuttavuussijoittamisen ilmiölle leimallisen kaksoistavoitteen taustalla olevien arvojen haastavuus ja niiden ristiriitaisuus talouspuheessa pitkään vallinneissa diskursseissa näkyy useimmissa teksteissä tällaisena hallintapuheena. Toimijat pyrkivät tuomaan esiin ymmärryksensä siitä, että

tulokulmia aiheeseen on monia, ja nojaavat erilaisiin diskursseihin tuottaakseen paitsi vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä, myös omaa asemaansa suhteessa siihen.

Vaikuttavuussijoittaminen ja vaikuttavuus perustuvat vastuullisuuden ja kestävyys-idealille ja sen kautta pyritään luomaan näiden periaatteiden mukaisia vaikutuksia. Vaikka vaikuttavuussijoittaminen ei noudatakaan täysin perinteisen sijoittamisen kaavaa, erityisesti yrityksiin kohdistuvissa vaikuttavuussijoituksissa oletettavasti toteutuu edelleen periaate, jossa yrityksen kasvu ja menestys tarkoittavat parempaa taloudellista tuottoa sijoittajalle. Tämä asetelma saa pohtimaan vaikuttavuussijoittamisen ja vaikuttavuuden moniulotteista kokonaisuutta ja sitä, onko kasvun ja kestävyys yhdistyminen, edes vaikuttavuussijoittamisen kaltaisilla periaatteilla, todella mahdollista. Tästä voidaan johtaa myös kysymys siitä, voiko vastuullisen ajattelun arvomaailmaan nojaava viestintä olla myös vaikuttavuussijoittamisen kohdalla harhaanjohtavaa ja viherpesun omaista.

Sosiaalisen ympäristön haasteiden painottuminen teksteissä sinänsä kertonee lähinnä tiettyjen toimijoiden sidosryhmien intresseistä ja oman toiminnan painotuksista. Tämä kuitenkin kytkee vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä Suomessa erityisesti julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä toteuttamaan toimintaan, jonka tarkoituksena on tukea julkisten palveluiden tuottamista yksityisillä varoilla. Vaikuttavuussijoittamisen muut muodot, kuten vaikuttavuutta tuottaviin yrityksiin sijoittaminen on esillä huomattavasti vähemmän. Keskeisimpinä oletusyleisöinä voidaan pitää muita julkisia ja yksityisiä vaikuttavuussijoittamisesta ja siihen liittyvistä hankkeista kiinnostuneita tai niihin osallistuvia organisaatioita sekä ammattimaisia yksityissijoittajia.

Tämä painotus voi nähdäkseni olla osasy sille, että teksteissä nojataan yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssiin. Suomessa vaikuttavuussijoittaminen ja sen toimintatavat ovat uusia ja toimijoita sen parissa suhteellisen vähän, ja siksi toimijat pyrkivät oikeuttamaan paitsi ilmiötä, myös omaa rooliaan sen parissa. Poikkeuksen tähän tekee muutama tekstissä esiintynyt vapauden ja vastuullisuuden diskurssi, joka rakentaa yksityiselle ja amatöörimäiselle sijoittajalle toimijuutta vaikuttavuussijoittamisen kentälle.

Kiinnostava havainto on se, että erilaisten toimijoiden tapa oikeuttaa omaa toimintaansa ei ollut kytköksissä ainoastaan niiden rooleihin vaikuttavuussijoittamiseen liittyen. Esimerkiksi yhteiskunnallisen edelläkävijän diskurssissa rakentuva asiantuntijuuden representaatio esiintyi hyvin saman tyyppisenä erilaisilla toimijoilla. Havaintojen perusteella kuitenkin esimerkiksi vastuun ja vapauden diskursiivinen painotus oli havaittavissa ennemminkin sellaisten toimijoiden teksteissä, jotka olivat tuotteistaneet vaikuttavuussijoittamisen toimintaperiaatteita jollain tavoin, ja joiden viestinnällä oletettavasti on myös markkinoinnillisia funktioita.

Heteroglossian käsitteen kautta tarkasteltuna vallitsevimpana esiintyvää diskurssia haastavaa moniäänisyyttä ilmentää aineistossa erityisesti vapauden ja vastuun diskurssi, jonka toimija istuu individualistisuutensa ja taloudellisen edun tavoittelun puolesta perinteisempään taloudellisen toimijan kuvaan, yhdistäen siihen kuitenkin pehmeät arvot ja hahmottaen taloudellisen tuoton pikemminkin välineellisenä kuin itseisarvoisena. Diskurssissa oletetaan halu vastuun kantamiseen ja vaikuttavuussijoittaminen näyttäytyä avaimena sekä taloudelliseen itsenäisyyteen että vastuullisen toiminnan toteuttamiseen samanaikaisesti.

Kokonaisuudessa vaikuttavuuden arvioinnin ja mittaamisen käytännöt näyttäytyvät suhteellisen yhtenäisesti kyseenalaistamattomina keinoina tuottaa tietoa ja perustella sen kautta vaikuttavuussijoittamiseen liittyvää toimintaa. Toimijat eivät näe tarvetta perustella sitä, miksi mitataan ja millä tavoin. Konkretiaa mittaamisesta hahmottuu lähes yksinomaan yhteydessä rahaan, eli siihen, mitkä ovat toiminnan hyödyt tai haitat rahallisesti mitattuna. Toimijoiden asemat tiedon tuottajina puolestaan rakentuvat hieman eri tavoin eri diskursseissa. Yhteiskunnallisen vaikuttajan diskurssi perustelee vahvasti tekstin tuottajan asemaa vaikuttavuussijoittamisen edelläkävijänä ja sen myötä legitimoimyyden asemaansa tiedon tuottajana. Asiantuntijuus rakentuu osittain jopa opetusmateriaalimaisen genren vivahteina viestinnässä.

Mittaaminen näyttäytyy testeissä neutraalina ja objektiivisena tiedon tuottamisen tapana, jota ei avata tai perustella sen kummemmin. Näin ollen Rajavaaran (2007) esittämä arvioinnin käytäntöjen ja sanastojen sulautuminen osaksi suomalaisen yhteiskunnan käytäntöjä vaikuttaa pitävän paikkansa vaikuttavuussijoittamista koskevan viestinnän perusteella. Pelkkä mittaamisesta ilmoittaminen vaikuttaa esiintyvän riittäväksi katsottuna oikeutuksena toiminnalle ja edellytyksenä pätevälle kehitystyölle vaikuttavuussijoittamisen saralla. Niissä kohdin, kun mittaamisen käytäntöä avataan tekstissä, sen taustalla vaikuttaa olevan useimmiten tarve selittää, miten ja mistä taloudellinen tuotto muodostuu ja miten rahallinen määrä määräytyy erityisesti tulosperusteisessa vaikuttavuussijoittamisen toimintamallissa.

Vaikuttavuussijoittamisen käsite itsessään esiintyy aineistossa kolmessa eri muodossa, jotka ovat vaikuttavuussijoittaminen, vaikuttavuusinvestointi ja impakti-investointi. Terminologiset epäselvyydet ovat haastaneet alan toimijoita, joten on mielenkiintoista pohdita, onko tämä käsitteen ilmiänsä valinta mahdollisesti tietoinen linjaus, jolla pyritään osaltaan erottamaan organisaation käsitys vaikuttavuussijoittamisesta muiden organisaatioiden vastaavista sen sijaan, että asiassa pyrittäisiin yhteiseen linjaan. Impakti-investoinnista puhuva Taaleri erottautuu viestinnällään selkeimmin muista toimijoista, ja sen muodostama kuva vaikuttavuussijoittamisesta ei kytkeydy yhtä selkeästi suomalaisen yhteiskunnan kontekstiin, vaan ammentaa ennemminkin Yhdysvaltojen tyyllisestä individualistisesta, yrittäjäkeskeisestä ajattelumallista, joka ei keskity yhtä vahvasti julkisen sektorin toimintojen tukemiseen.

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, miten erilaiset toimijat viestivät vaikuttavuussijoittamisesta, ja tähän kysymykseen tutkimus pystyi osittain vastaamaan. Rajoittavia tekijöitä oli aineiston lisäksi se, että vaikuttavuussijoittamisen käsite oli aineiston keruuta osittain ohjaava tekijä. Mikäli vaikuttavuussijoittamiseen liittyviin hankkeisiin osallistuvien toimijoiden viestintää haluttaisiin tutkia laajemmin, aineiston keruu tulisi toteuttaa toisella tavalla. Esimerkiksi vaikuttavuutta tuottavat yritykset tai vaikuttavuussijoittamiseen liittyvissä hankkeissa mukana olleet kunnat tai kolmannen sektorin toimijat voivat

tuottaa vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä viestimällä siihen liittyvästä toiminnasta. Heidän viestintänsä lähtökohtana ei kuitenkaan ole todennäköisesti juuri sijoittamisen näkökulma ja vaikuttavuussijoittamisen käsite.

Tutkimuksen valossa vaikuttavuussijoittamisen vakiintumaton käsite näyttäytyy lopulta melko laajana. Vaikka termin ilmiö itsessään vaihtelee toimijoittain, vaikuttavuussijoittamisen kaksoistavoite esiintyy kuitenkin hyvin yhtenäisenä. Erilaiset toimijat jakavat myös ymmärryksen siitä, että vaikutuksilla tarkoitetaan tässä yhteydessä nimenomaan ennalta määriteltyjä ja tarkoituksellisia vaikutuksia, joiden on oltava mitattavissa.

Kokonaisuudessaan vaikuttavuussijoittamisen diskursiivinen kokonaisuus vaikuttaa kirjalta ja vakiintunutta tapaa vaikuttavuussijoittamisen kaksoistavoitteeseen liittyvien, niin sanottujen kovien ja pehmeiden arvojen yhdistämiseen ei vielä ole. Oletettavasti juuri tästä syystä toimijat keskittyvät paljon tämän asetelman perustelemiseen ja toimivuuden vakuuttamiseen. Tiedon tuottamisen ja tiedon esittämisen tavat jättivät kuitenkin avoimia kysymyksiä siitä, tulkitaanko tiedon ja vaikuttavuuden käsitteet liian yksioikoisesti.

Kyseessä on tuoreehko ilmiö, jonka arvioinnin tavat eivät vielä ole löytäneet vakiintunutta muotoaan. Tiedon esiintyminen neutraalina ja objektiivisena siitä huolimatta, että sen tuottajilla on selkeät omat intressinsä vaikuttavuussijoittamisen kentällä, voi luoda asetelmaa, jossa lopullinen vastuu siirretään tekstien kuluttajille. Tieto itsessään saa yleisimmin merkityksen vaikuttavuuden tuottamisen välineenä.

Myös vaikuttavuus itsessään jää aineistossa osittain hieman epämääräiseksi käsitteeksi, josta saatetaan puhua esimerkiksi ilmaisuin kuten *mitattavia, positiivisia vaikutuksia ympäristöön*. Esiin tuodaan jossain määrin myös konkreettisempia esimerkkejä vaikutuksista, mutta silti vaikuttavuus itsessään näyttäytyy yksinomaan positiivisena, eikä sen sisällään pitämää kompleksisempää kokonaisuutta pureta tai pohdita. Tarkoitan tällä

vastaavaa kompleksisuutta, joka on nähtävissä esimerkiksi yleisemminkin vastuullisuutta ja kestävästä kehitystä korostavissa toiminnoissa.

Esimerkiksi sähköautoilun lisääminen sinänsä voi vaikuttaa yksioikoisesti ilmastonmuutosta hidastavana ratkaisuna sillä perusteella, että itse ajaminen ei ole enää yhtä säästävää. Syvällisemmin tarkasteltuna kysymyksiä voi kuitenkin herättää esimerkiksi autojen valmistukseen tarvittavien materiaalien louhimisen ympäristövaikutukset, kaivosten työntekijöiden huonot työolosuhteet, tai autoiluun tarvittavan sähköenergian tuottamisen tavat. Vaikuttavuuden representointi liian yksiselitteisenä ja vaikutusten kuvaileminen esimerkiksi ympäripyöreällä tavalla positiiviseksi voi kieliä vaikuttavuuden itseisarvoistumisesta ja siihen nojaamisesta toiminnan oikeutuksen keinona.

Lisäksi voidaan kysyä, ovatko kaikki ongelmien ratkaisun kannalta merkittävät tekijät järkevällä tavalla mitattavissa, tai kannattaako niitä ylipäätään mitata, ainakaan vaikuttavuuden näkökulmasta. Talouden ja teollisuuden sanaston yleistymisen yhteiskunnallisten toimintojen kuvaamisessa saattaa aiheuttaa riskin siitä, että pehmeisiin arvoihin liittyvä toiminta jäsenetään ikään kuin väkisin näiden näkökulmien kautta ja toiminnan ja toimijuuksien ymmärrys jää lopulta liian rajalliseksi hankaloittaen myös eri sektoreiden toimijoiden yhteisen kielen löytymistä.

Yksinkertaistettuna havaintojen perusteella voidaan päätellä tiettyjen diskurssien näkyvän vaikuttavuussijoittamiseen liittyvässä viestinnässä siksi, että kukin toimija oikeuttaa omaa toimintaansa sekä vaikuttavuussijoittamiseen liittyvään rooliinsa ja tavoitteisiinsa liittyen, myös suhteessa laajempaan toimintaansa. Yksikään tarkastelemistani organisaatioista ei ole keskittynyt vain vaikuttavuussijoittamiseen, vaan niiden toiminta käsittää laajempia kokonaisuuksia. Selkeimmin erottuvat diskurssit nojaavat yleisesti ja globaalisti hyväksytyihin käsityksiin sekä perinteisemmän talousajattelun sekä vastuullisuusajattelun näkökulmista.

Suurempien organisaatioiden äänten rinnalla yksityisen sijoittajan ääni jäi marginaaliseksi, kun taas esimerkiksi vaikuttavuutta tuottavan yrityksen ääni jäi lähes kuulumattomiin tämän aineiston teksteissä. Yksi keskeinen huomio kumpuaa myös siitä, mitä teksteistä puuttuu. Täysin näkymättömiin jäi niiden tahojen ääni, joihin esimerkiksi sosiaaliseen ympäristöön liittyvät, vaikuttavuussijoittamisella tavoiteltavat vaikutukset konkreettisesti vaikuttavat. Tähän tutkimukseen valikoituneiden organisaatioiden verkkosivuilla esimerkiksi lastensuojelun piirissä olevat tai työttömät ihmiset esitettiin lähinnä kohteen omaisina ryhminä, joihin yhdistyy kehityksen tarve sekä keskustelu rahallisista kuluista ja säästöistä, mutta ei niinkään aktiivista toimijuutta.

Toisin sanoen tekstien voidaan nähdä marginalisoivan näitä ryhmiä ja tekevän heistä enemmän toiminnan kohteita kuin toimijoita, joilla on oma roolinsa vaikutusten syntymisen suhteen. Myös tässä yhteydessä esiintyvä teollisiin prosesseihin liittyvä sanasto ilmentää osaltaan sitä, millaisena tämän kaltaiset sosiaalisen ympäristön haasteet hahmotetaan. Vaikutukset näyttäytyvät ikään kuin tuotteina, eivätkä esimerkiksi sitä kautta, millaisia muutoksia ihmisten elämiin voi hankkeiden kautta syntyä.

Suurempaa kokonaisuutta tarkasteltaessa mielestäni vaikuttavuussijoittamiseen liittyvä kysymys kasvun suhteesta sosiaalista ja luonnon ympäristöä koskevien haasteiden ratkaisemiseen. Voidaan pohtia, onko aidosti mahdollista yhdistää kasvu ja taloudellinen tuotto jatkuvasti yli kantokykynsä kuluttavassa yhteiskunnassa samassa toiminnossa, jonka kautta pyritään myös ratkaisemaan näitä ongelmia. Pohdinnan arvoista on myös tarkastella vaikuttavuutta ja meille jo itsestäänselvyyksiksi muotoutuneita arvioinnin käytäntöjä pohtien kriittisesti, ovatko ne kaikissa yhteyksissä tarkoituksenmukaisia, tai ainakin tiedostaa niiden rajoitukset.

Tekemistäni havainnoista on myös nähtävissä selkeästi toimijoiden eroavaisuudet siinä, millaisena kukin tahtoo vaikuttavuussijoittamisen hahmottaa. Osittain ilmiö näyttäytyy hyvin domestikoituneena suomalaiseen kontekstiinsa, kun taas toisaalta halutaankin kytkeä ilmiötä ja toimintatapoja voimakkaammin esimerkiksi Yhdysvaltojen ilmapiiriä

mukailevaan, yrittäjyyskeskeiseen kontekstiin. Nämä valinnat liittyvät paitsi viestivien toimijoiden omaan toimialaan, myös sen mukaiseen mielikuvaan, joita he toivovat vaikuttavuussijoittamiseen liitettävän. Erityyppisillä ja eri sektoreita edustavilla toimijoilla vaikuttaa olevan erilaiset ajatukset siitä, keille vaikuttavuussijoittaminen kuuluu ja millaisen toiminnan kautta sitä voidaan toteuttaa. Toisaalta vaikuttavuussijoittaminen hahmottuu Suomessa hyvin vahvasti eri sektoreiden välisenä, suhteellisen kankeanakin, mutta kehittyvänä toimintana, jossa mukana ovat lähinnä erilaiset organisaatiot. Tämän vastavoimana pyritään toisaalta tuomaan esiin yksilön mahdollisuutta osallistua ja vaikuttaa, ja tähän luodaan tarvetta, jopa velvollisuudentuntoa, myös vastuullisuuden teeman ja siihen liittyvän arvomaailman kautta.

5 Päätäntö

Vaikuttavuussijoittaminen on ehkä ilmiönä tuore, mutta sen uudenlaiset ajattelun ja toiminnan tavat ovat herättäneet paljon kiinnostusta niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Kansainvälisessä kontekstissa vaikuttavuussijoittaminen on rinnastettu hyväntekeväisyyteen, kun kaksoistavoitteen toteutumisen mahdollisuuksia on epäilty. Suomessa vaikuttavuussijoittaminen asettuu kuitenkin hieman toisenlaiseen kontekstiin. Hyväntekeväisyys ei ole Suomessa verrattain yhtä merkittävä palvelujen rahoittaja, vaan täällä on totuttu verovaroin rahoitettuihin julkisiin palveluihin. Tämä selittää osittain sitä, miksi vaikuttavuussijoittamiseen panostetaan Suomalaisessa yhteiskunnassa yhdistämällä eri sektoreiden toimijoita.

Nämä vaikuttavuussijoittamisen lähtökohdat ilmenevät ja rakentuvat myös siihen liittyvässä viestinnässä, jossa tällä hetkellä korostuvat toimijoina organisaatiot ja ilmiö itsessään muodostuu kiinnostavaksi ja kehittyväksi, mutta esimerkiksi amatöörimäisen pien-sijoittajan silmin vielä melko kaukaiseksi. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voisi päätellä viestinnän kautta rakentuvan hidasteen juuri tämän toimijoiden representoinnin kautta.

Vaikka uusi ala kaipaa yhtenäisyyttä ja sääntelyä, on riski, että siitä muodostuu myös ilmiönä kuva jäykkänä ja hitaana toimintana, johon mukaan pääsevät vain instituutiot ja tiettyjen alojen organisaatiot. Suomessa piensijoittajien joukko kätkee itseensä merkittävän määrän varallisuutta ja kaksoistavoite voi joidenkin kohdalla olla myös ratkaiseva tekijä sijoittamisen aloittamiselle. Samalla tavoin myös vaikuttavuussijoittamisen ilmiön rakentuminen voimakkaasti vastaamaan sosiaalisen ympäristön haasteisiin, voi syödä ilmiön potentiaalia valjastaa myös pienempiä, esimerkiksi luonnon ympäristöön vaikutuksia tuottavia yrityksiä tarttumasta toimintamalleihin.

Havaittavissa on kuitenkin diskursiivisia muutoksia esimerkiksi siinä, millaisena toimijana sijoittaja representoidaan. Vaikuttavuussijoittamisen yhteydessä esitetty

sijoittajadiskurssi ei esitä taloudellista tuottoa enää oikeutettuna ja itseisarvoisena tavoitteena, vaan kilpailevat merkityssysteemit tuovat esiin kaksoistavoitteen periaatetta ja esittävät taloudellisen tuoton välineellisenä keinona merkityksellisten ja pehmeisiin arvoihin liittyvien tavoitteiden saavuttamiseksi. Toisaalta esimerkiksi vastuullisiin arvoihin nojaaminen ja toiminnan oikeuttaminen niiden kautta herättää kysymyksen siitä, oikeutetaanko vaikuttavuussijoittamisen viestinnällä samalla myös perinteisempää sijoittamista muokkaamalla esimerkiksi näihin molempiin liittyviä palveluja tarjoavien organisaatioiden herättämiä mielikuvia.

Esitän tässä tutkimuksessa havaintojani eri toimijoiden vaikuttavuussijoittamiseen liittyvästä viestinnästä, mutta aineiston suppeuden vuoksi en yritä vetää havainnoistani johtopäätöksiä erityisesti tiettyjen toimijatyyppien diskursiivisista keinoista, piirteistä tai painotuksista. Mielekkäämpää on muodostaa tutkimuksen tavoitteen mukaisesti, yleisempää kuvaa siitä, miten vaikuttavuussijoittamisesta puhutaan. Ilmiötä on rakentamassa Suomessa erilaisten toimijoiden joukko, joiden tavassa jäsentää ja tuottaa vaikuttavuussijoittamisen ilmiötä on sekä yhtäläisyyksiä että eroja.

Tähän liittyen tulisi mielestäni pohtia myös sitä, missä määrin vaikuttavuussijoittamisen kaltaista ilmiötä kannattaa pyrkiä yhtenäistämään. On myös eri asia pyrkiä määrittämään ilmiölle yhteisesti hyväksytyt periaatteet kuin pyrkiä rajoittamaan tai sääntelemään niitä tapoja, joilla periaatteita pyritään toteuttamaan. Innovaatioiden ja kehityksen rajoittaminen tuskin palvelee ajatusmallia minkään tyyppisten toimijoiden kannalta. Jatkotutkimuksen kannalta keskeiseksi vaikuttaa hahmottuvan kokonaisvaltainen yhteiskunnallisen kontekstin ymmärtäminen analyysin kehyksenä, sekä aineiston tyyppiin ja rajaamiseen liittyvät tekijät.

Aineiston laajentaminen ja näkökulman rajaaminen esimerkiksi toimijuuden tai tiedon roolin erityiseen tarkasteluun vaikuttavuussijoittamisen yhteydessä voisi tuottaa kiinnostavia havaintoja. Toinen hedelmällinen tarkastelun tapa voisi ammentaa vuorovaikutteisemmasta aineistosta. Kiinnostavaa olisi myös tarkastella laajemmin

vaikuttavuussijoittamiseen liittyvien erilaisten toimijoiden viestintää. Tällä kertaa aineiston organisaatioiden ulkopuolelle jäivät esimerkiksi vaikuttavuussijoittamisen hankkeissa mukana olleet kunnat ja kolmannen sektorin palveluntuottajat, jotka eivät sinänsä viesti aiheesta vaikuttavuussijoittamisen käsitteen kautta.

Kokonaisuudesta voidaan todeta, että vaikuttavuussijoittamista perustellaan oletetusti kaksoistavoitteeseen kytkeytyvien arvojen keinoin. Perinteiseenkin sijoittamiseen liittyvä taloudellinen etu ei ole valmis astumaan taka-alalle, vaikka rinnalla esiintyykin nyt myös yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite. Vaikuttaa siltä, että vaikka vaikuttavuussijoittamista perustellaan sen yhteistä etua ajavalla tavoitteella, silti esimerkiksi hyvän-
tekeväisyyteen pyritään tekemään mahdollisimman selkeä ero, jolloin taloudellinen voitto korostuu. Vaikuttavuuden tavoittelun perusteluna toimii arvioinnin ja mittaamisen avulla tuotettu tieto, jota ei juuri tarvitse perustella. Tiedon tuottajina toimijat nojaavat vahvasti asiantuntijuuteen, edelläkävijyyteen sekä ajoittain myös yhteistyökumppaneiden vastaaviin statuksiin.

Vaikuttavuussijoittamisen diskursiivinen kokonaisuus ei näyttäydy vielä kovin yhtenäisenä, vaikka sen yhteydessä esiintyvät diskurssit risteävätkin keskenään. Ilmiön hakiessa kehityssuuntaansa, voi kuitenkin olla myös edullista, että vahvimpia diskursseja haastetaan. Kaksoistavoitteidenkin myötä itsestään selvimpänä esitetään taloudellinen ja yhteiskunnallinen etu, mutta toteuttamisen, mittaamisen ja saavutettujen hyötyjen oikeanlaiseksi käyttämiseksi ja tulkitsemiseksi diskursiivinen monipuolisuus lienee hyvästä. Puhumattakaan sitten siitä laajemmasta vaikuttavuussijoittamisen ilmiön kokonaisuudesta, joka viestinnässä rakentuu.

Vaikuttavuussijoittamiseen liittyy paljon kiinnostavia näkökulmia, joista sen rakentamista ja kehittymistä voisi tarkastella. Julkisten varojen ehtyminen erityisesti koronapandemian myötä korostaa entisestään uudenlaisten toimintamallien kehittämisen tärkeyttä. Toimintamallien vakiintuminen sekä vaikuttavuussijoittamisen parissa toimivien tahojen lisääntyminen niin kansainvälisesti kuin Suomessakin luo tulevaisuuden

tutkimukselle hedelmällisen maaperän. Avainkysymykseksi, ja viestinnässäkin rakentuvaksi seikaksi, muodostunee se, missä määrin erilaiset toimijat löytävät yhteisen kielen ja antavat myös toisilleen tilaa oman paikkansa hakemisessa vaikuttavuussijoittamisen kentällä.

Lähteet

- Acs, Z. & Phillips, R. (2002). Entrepreneurship and philanthropy in American capitalism. *Small Business Economics*, 19(3), 189. <https://doi.org/10.1023/A:1019635015318>
- Alasuutari, P. & Qadir, A. (2014). Epistemic governance: An approach to the politics of policy-making. *European journal of cultural and political sociology (Print)*, 1(1), 67-84. <https://doi.org/10.1080/23254823.2014.887986>
- Argenti, P.A. (2007). *Corporate communication*. New York: McGraw-Hill.
- Bell, A. (2013). Why impact investing is an emerging paradigm shift in philanthropy. Noudettu 2020-10-5 osoitteesta <https://www.forbes.com/sites/skollworldforum/2013/07/30/why-impactinvesting-is-an-emerging-paradigm-shift-in-philanthropy/?sh=6caa74832aaa>
- Bugg-Levine, A. & Emerson, J. (2011). Impact Investing: Transforming How We Make Money while Making a Difference. *Innovations: Technology, Governance, Globalization*, 6(3), s. 9-18. https://doi.org/10.1162/INOV_a_00077.
- Chouliaraki, L. and Fairclough, N. (1999) *Discourse in Late Modernity: Rethinking Critical Discourse Analysis*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Clarkin, J. & Cangioni, C. (2016). Impact Investing: A Primer and Review of the Literature. *Entrepreneurship Research Journal*, 6(2), pp. 135-173. <https://doi.org/10.1515/erj-2014-0011>
- Clifton, Jonathan 2018. Investigating the Dark Side of Stories of “Good” Leadership: A Discursive Approach to Leadership Gurus’ Storytelling. *International Journal of Business Communication*. First Published September 5, 2018. DOI: 10.1177/2329488418796603
- Combs, K. (2014). MORE THAN JUST A TREND: THE IMPORTANCE OF IMPACT INVESTING. *Corporate Finance Review*, 18(6), 12-18. https://search-proquest-com.proxy.uwasa.fi/docview/1548696618/abstract/9D42E1D74EBB4E4APQ/1?a_ccountid=14797
- Deloitte. (2018). 2018 deloitte millennial survey. Noudettu 2021-1-7 osoitteesta

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/AboutDeloitte/gx-2018-millennial-survey-report.pdf?iOS=>

Ernst & Young. (2017). Sustainable investing: The millennial investor. London, UK: Ernst & Young. Noudettu 2020-12-28 osoitteesta https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/financialservices/ey-sustainable-investing-the-millennial-investor.pdf

Evans, M. (2013). Meeting the challenge of impact investing: How can contracting practices secure social impact without sacrificing performance? *Journal of sustainable finance & investment*, 3(2), pp. 138-154. <https://doi.org/10.1080/20430795.2013.776260>

Fairclough, N. (2003). *Analysing discourse: Textual analysis for social research*. Routledge.

Fairclough, N., Blom, V. & Hazard, K. (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. Longman.

GIIN (2016). *Impact investing trends: evidence of a growing industry*. Report by Global Impact Investing Network, London

Grabenwarter, U., & Liechtenstein, H. (2011). In search of gamma - an unconventional perspective on impact investing. Rochester, NY: doi:10.2139/ssrn.2120040 Noudettu 2020-12-2 osoitteesta <https://media.iese.edu/research/pdfs/ESTUDIO158-E.pdf>

Harji, K., & Jackson, E. T. (2012). *Accelerating impact: Achievements, challenges and*

Hall, Stuart (1992) 'Ideologia ja tiedotustutkimus', teoksessa Koivisto, Juha, Lehtonen, Mikko, Uusitupa, Timo & Grossberg, Lawrence (toim.) *Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Tampere: Vastapaino. 194–210.

what's next in building the impact investing industry. Noudettu 2020-12-2 osoitteesta <https://www.rockefellerfoundation.org/wpcontent/uploads/Accelerating-Impact-Full-Summary.pdf>

Harmaala, M. & Jallinoja, N. (2012). *Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta*. Helsinki: Sanoma Pro.

- Lehner, O. M., Harrer, T. & Quast, M. (2019). Building institutional legitimacy in impact investing. *Journal of applied accounting research*, 20(4), 416-438. <https://doi.org/10.1108/JAAR-01-2018-0001>
- Hirsto, H., Katila, S. & Moisander, J. (2014). (Re)constructing economic citizenship in a welfare state – intersections of gender and class. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 33(2), 122-139. <https://doi.org/10.1108/EDI-04-2012-0036>
- Hirsto, H. (2010). Vastuutonta puhetta?: Esseitä talouden merkityksellistämistä. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Hirsto, H. (2007). Kuluttajasubjekti pörssikoneistossa - sijoitusmarkkinoiden toimijoita ja toiminnan normeja mediateksteissä. *KULUTUSTUTKIMUS.NYT*, (1), 1-12.
- Hockerts, K. & Moir, L. (2004). Communicating Corporate Responsibility to Investors: The Changing Role of the Investor Relations Function. *Journal of Business Ethics*, 52(1), 85-98. <https://doi.org/10.1023/B:BUSI.0000033109.35980.16>
- House, E. (2014). Origins of the ideas in Evaluating with Validity. *New Directions for Evaluation*, 2014(142), 9-15. <https://doi.org/10.1002/ev.20081>
- Höchstädter, A. & Scheck, B. (2015). What's in a Name: An Analysis of Impact Investing Understandings by Academics and Practitioners. *Journal of Business Ethics*, 132(2), s. 449-475. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2327-0>
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). *Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino.
- Jørgensen, M. & Phillips, L. (2002). *Discourse analysis as theory and method*. Sage Publications.
- Laskin, A. V. (2018). *The handbook of financial communication and investor relations*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.
- Dias, T. R. N. (2011). VAN LEEUWEN, Theo. Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis. New York: Oxford University Press, 172 páginas, 2008. *Cadernos de Linguagem e Sociedade*, 11(2), 191-194. <https://doi.org/10.26512/les.v11i2.10463>

- Malinen, P. (2020, 27. helmikuuta). Vastuullisuus innostaa naisia sijoittamaan? *Kaup-palehti*.
- Martin, D. & Schouten, J. (2012). *Sustainable marketing*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.
- Mitchell, R., Agle B., & Wood, D. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts. *Academy of Management Review* 22: 4, 853–886.
- Mueller, F. & Whittle, A. (2011). Translating Management Ideas: A Discursive Devices Analysis. *Organization studies*, 32(2), 187-210. <https://doi.org/10.1177/0170840610394308>
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.
- Nuolijärvi, P., Nevalainen, T., Raumolin-Brunberg, H., Sajavaara, P., Linnakylä, P., Luukka, M., . . . Piirainen-Marsh, A. (2000). *Kieli, diskurssi & yhteisö*. Jyväskylän yliopisto, soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Global Sustainable Investment Alliance. 2020. Global Sustainable Investment Review 2018. Noudettu 2020-03-21 osoitteesta: http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2019/03/GSIR_Review2018.3.28.pdf
- Rajavaara, M. & Kelan tutkimusosasto. (2007). Vaikuttavuusyhteiskunta: *Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen*. Kelan tutkimusosasto.
- Rodin, J. & Brandenburg, M. (2014). *The Power of Impact Investing: Putting Markets to Work for Profit and Global Good*. New York: Wharton Digital Press.
- Roundy, P., Holzhauser, H. & Dai, Y. (2017). Finance or philanthropy? Exploring the motivations and criteria of impact investors. *Social Responsibility Journal*, 13(3), s. 491-512. <https://doi.org/10.1108/SRJ-08-2016-0135>
- Ryan, Marie-Laure 2007. "Toward a Definition of Narrative." Teoksessa David Herman (toim.) *The Cambridge Companion to Narrative*. 22–35. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Saltuk, Y., Bouri, A. and Leung, G. (2011). *Insight into the impact investment market*, J.P. Morgan Social Finance Research, London.

- Sullivan, R. & Mackenzie, C. (eds.) (2006). *Responsible Investment*. Sheffield: Greenleaf Publishing Limited.
- Sulkunen, Pekka (2006). *Projektiyhteiskunta ja uusi yhteiskuntasopimus*. Julkaisussa Sulkunen, Pekka & Rantala, Kati (toim.) *Projektiyhteiskunnan kääntöpuolia*. Helsinki: Gaudeamus, 17–38.
- Suoninen, E. (2016). Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa: Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen E. (toim.). *Diskurssianalyysi. Teoria, peruskäsitteet ja käyttö* (s. 51–72). Vastapaino.
- Tuominen, P. (1997). Investor relations: A Nordic School approach. *Corporate Communications*, 2(1), 46-55. <https://doi.org/10.1108/eb046534>
- Tynkkynen, O. & Berninger, K. (2017). Nettopositiivisuus: Menestyvän ja vastuullisen liiketoiminnan uusi taso. Alma Talent.
- Ulkoministeriö. (2019, 21. helmikuuta). YK:n projektipalvelujen toimiston UNOPSin pääjohtaja Suomeen. <https://um.fi/-/yk-n-projektipalvelujen-toimiston-unopsin-paajohtaja-suomeen>
- Virtanen, M. (2010). *Sijoittajasuhteet johdon vastuuna*. WSOYpro.
- Widdowson, H. (2008). *Text, Context, Pretext: Critical Issues in Discourse Analysis*. <https://doi.org/10.1002/9780470758427>

Liitteet

Liite 1. Esimerkki Sitran tekstistä

MISTÄ ON KYSE?

Huom. Vaikuttavuusinvestoinen projekti on päättynyt Sitrassa. Kehitystyötä jatkaa työ- ja elinkeinoministeriön alaisuuteen vuoden 2020 alussa perustettu Vaikuttavuusinvestoinen osaamiskeskus.

Vaikuttavuusinvestoiminen on keino lisätä yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin tuloksellista yhteistyötä erilaisten hyvinvointi- ja ympäristöongelmien ehkäisemiseksi ja ratkaisemiseksi. Sen avulla voidaan toteuttaa huolellisesti suunniteltuja, pitkäjänteisiä ja etupainotteisia investointeja.

Vain noin kymmenesosa sosiaali- ja terveydenhuollon varoista kanavoidaan ongelmien ehkäisyyn, vaikka se tulisi pidemmällä aikavälillä selvästi edullisemmaksi kuin ongelmien hoitaminen. Lonkkamurtumat ja tyypin 2 diabetes ovat esimerkkejä sairauksista, jotka vaikeuttavat merkittävästi ihmisten elämää ja olisivat usein ehkäistävissä.

Mitä teimme?

Sitran *Vaikuttavuusinvestoinen tuki* – tiimin tavoitteena oli tuoda uusi toimintamalli Suomeen: rakentaa sitä varten tarvittavaa ekosysteemiä, innostaa eri sidosryhmät – julkinen sektori, palveluntuottajat ja sijoittajat – mukaan ja kokeilla mallin toimivuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Nykyisessä taloustilanteessa valtio ja kunnat tarvitsevat uusia työkaluja hyvinvoinnin rakentamiseen ja rahoittamiseen. Yhä useammat sijoittajat taas haluavat sijoituksiltaan muutakin kuin tuottoa eli niillä on halu edistää yhteistä hyvää. Lisäksi on yrityksiä ja järjestöjä, joilla on innovatiivisia ratkaisuja hyvinvoinnin edistämiseen ja halu todentaa toimintansa vaikuttavuutta. Vaikuttavuusinvestoiminen tuo edellä

Liite 2. Esimerkki Työ- ja elinkeinoministeriön tekstistä

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ / FI / MINISTERIÖ / JOHTO JA ORGANISAATIO / VAIKUTTAVUUSINVESTOIMISEN OSAAMISKESKUS / VAIKUTTAVUUSINVESTOIMINEN

Tehtävät ja tavoitteet >

Johto ja organisaatio ▾

Ministerit >

Virkamiesjohto >

Osastot ja yksiköt >

Työneuvosto >

Valtakunnansovittelijan toimisto

Konsernin virastot, yhtiöt ja rahastot

Yhteistoiminta-asiamies >

Vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskus ▾

Vaikuttavuusinvestoiminen ▾

Kolumnit

Vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskuksen tehtävät

Vaikuttavuusinvestoimisen kansallinen ohjausryhmä

SIB-hankkeet

Tutkimuksia ja selvityksiä

Vaikutusten hankinnan suunnittelun tueksi

Tilaisuudet

Vaikuttavuusinvestoiminen

Vaikuttavuusinvestoimisessa on kyse yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemisesta uudella tavalla. Keskeistä vaikuttavuusinvestoimisessa on se, että yksityinen pääoma ei tavoittele pelkästään taloudellista tuottoa vaan myös mitattavissa olevaa yhteiskunnallista hyötyä. Yksityinen pääoma on siis osa ratkaisua.

Sijoittajan näkökulmasta kyse on vaikuttavuussijoittamisesta, jonka voidaan ajatella olevan vastuullisen sijoittamisen kehittyneempi muoto. Haitallisten sijoituskohteiden välttämisen sijaan vaikuttavuussijoittaja tavoittelee tietoisesti taloudellisen tuoton ohella etukäteen määriteltyä yhteiskunnallista hyötyä, jonka syntymistä myös mitataan.

Vaikuttavuussijoittamisen maailman markkina on kasvanut voimakkaasti viime vuosina ja on nykyisin noin 500 miljardia US dollaria. Markkinan voimakas kasvu näyttää jatkuvan edelleen.

Työ- ja elinkeinoministeriössä toimii [Vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskus](#), jonka tärkein tehtävä on auttaa julkishallinnon toimijoita vaikutusten eli lopputuloksen hankinnassa.

Vaikutusten hankinta

Kun julkishallinnon organisaatio asettaa hankinnoissaan kohteeksi suoritteiden sijasta vaikutukset, jotka johtavat pitkän aikavälin hyödyn saavuttamiseen, mahdollistetaan uusien toimintatapojen hyödyntäminen ja taataan verovarojen tulokellinen käyttö.

Koska vaikutusten hankinnassa palveluntuottajille maksetaan vasta haluttujen ja todennettujen vaikutusten syntymisen jälkeen, tarvitaan usein sijoittajien pääomaa. Vaikuttavuussijoittajat voivat suunnata pääomiaan toiminnan mahdollistamiseen ja osallistua näin riskin jakamiseen. Käytännössä tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi tulosperusteista rahoitussopimusta eli SIB-mallia hyödyntäen.

Liite 3. Esimerkki Taalerin tekstistä

Raha, hyvisten juttu

Impakti-sijoittaminen on vastuullista sijoittamista. Kukaan meistä ei voi, ainakaan tällä hetkellä tässä järjestelmässä, elää ilman rahaa. Käyttämäsi raha vaikuttaa yhteiskuntaan ja maailmaan tuhansin eri tavoin joka päivä – ajattelit sitä sitten itse tai et. Siksi jokaisella valinnalla voi oikeasti vaikuttaa siihen, millainen tästä maailmasta tulee sinulle, minulle ja ihan kaikille meille.

Paula Vesala
muusikko, näyttelijä

6 min read
23. lokakuuta 2020

Paksuja pohattoja sikarikerholla, ahneita ja epäempaattisia setiä ja tätejä, jotka ovat ainoastaan kiinnostuneet omaisuutensa kartuttamisesta keinolla millä hyvänsä. Turvajärjestelmiensä suojassa linnoissaan ja kartanoissaan eleleviä sikarikkaita, jotka eivät välitä siitä että maailma tuhoutuu silmiemme edessä. Rahaan liittyy usein ikäviä mielikuvia. Tai ainakin ihmisiin, joille omaisuutta on kertynyt.

Raha on yhteinen tarinamme, keksimämme vaihdon väline, sopimus jota voidaan muuttaa, lainaa vain. Raha tarkoitti alun perin suomen kielessä oravannahkaa. Paljonkohan minulla olisi asuntolainaa kurre-parkojen selkänahassa?

Oravannahka, sen voin sanoa olevan epäeettinen vaihdon väline. Raha sen sijaan ei ole hyvää tai pahaa, vaan kaikki on sen käyttäjästä kiinni – euroilla on hurja voima muuttaa maailmaa myös paremmaksi. Sinä itse voit ohjata sijoituksillasi Suomen ja maailman taloutta pienen pisaran verran. Tarpeeksi monta pisaraa muodostaa valtameren, ja mahdollistaa esimerkiksi uusiutuvan energian käytön lisääntymisen.

Olen impakti-sijoittaja, eli sijoitan itselleni merkityksellisiin asioihin. Taalerin varainhoidon kautta voi rakentaa esimerkiksi lisää tuulivoimaa ja tukea kierrättämistä. Kyse ei kuitenkaan ole hyväntekeväisyydestä, vaikka sijoituksillani hyvää teenkin – niiden avulla saan myös itselleni tuottoa. Sijoitusten avulla olen voinut olla kotona lapseni kanssa aika ajoin, ja lisäksi saan tehdä juuri sellaista musiikkia, jota itse haluan tehdä. Väliillä jään hyvinkin pitkäksi aikaa pois keikoilta. Kirjoitan tai sävellän, otan aikaa tulevalle. Jokainen produktio tai julkaisu tarvitsee järkyttävän määrän pohjatyötä. Albumin tai yhden elokuva- tai näyttelmäkirjoituksen tekeminen saattaa kestää vuosia. Kaikki työt eivät ole kaupallisia menestyksiä, eikä niiden ole tarkoituskaan olla.

Taiteilija on tottunut epävarmuuteen. Tyhjään paperiin ja alusta aloittamiseen. Siihen että apurahaa ei tule. Suunnitteleamalla talouttani olen voinut saada tarvitsemaani vapautta ja aikaa, mutta en ole mikään sikarikerhon pamppu. Olen musiikkialan yksinrittijä, keikkatyöläinen, taiteilija ja äiti. Ja uskallan puhua myös rahasta.

Rahasta puhutaankin onneksi nykyään avoimemmin. Olin muutama viikko sitten kirjoittamassa musiikkia helsinkiläisellä studiolla, jossa työskentelee monia tuottajia ja lauluntekijöitä. Kahvihuoneessa ei keskusteltukaan albumeista ja koronan vaikutuksesta musiikkikenttään, vaan sijoituksista. Asiat ovat muuttuneet, onneksi. Samalla on opittu keskustelemaan taidealan sosiaaliturvan kehittämistarpeista, tekijöiden sopimuksista ja palkka-asioista ja esimerkiksi yrittäjyydestä taiteilijana.

Vielä joitakin vuosia sitten ei puhuttu ilmastoahdistuksesta. Moni ajatteli, että sijoittamisen tarkoitus oli kerätä mahdollisimman suuret voitot, ja että hyvän tekeminen oli jotenkin tosi naiivi tapa sijoittaa. Vastuullisten yritysten tuotto on kuitenkin tutkimusten mukaan pitkällä aikavälillä parempi kuin tavallisten. Nykyään yhä useampi on kiinnostunut siitä, että lapsillamme olisi parempi tulevaisuus. Aika usein on kuitenkin niin järjetön kiire, että on vaikeaa pysyä kaikesta kärryllä. Siksi minulle sopii Taalerin

Liite 4. Esimerkki FIMin tekstistä

PÅ SVENSKA FOR INVESTORS

[+ TARVITSETKO APUA?](#)
[KIRJAUDU SISÄÄN](#)

Private Banking
Instituutit
Rahastot
Vaihtoehtoiset sijoitukset
Vastuullisuus ja vaikuttavuus
Näkemykset ja blogit
FIM
Haku
Yhteystiedot

Etusivu > Vastuullisuus ja vaikuttavuus > Vaikuttavuus

Vaikuttavuussijoittaminen – tulevaisuuden kestäviä sijoituksia?

Impact investing eli vaikuttavuussijoittaminen on sijoittamistapa, jossa yhdistyvät tuotto ja yhteiskunnallinen hyöty. Itse impact investing -käsite sai alkunsa Rockefeller-säätiön konferenssikeskuksessa Bellagiassa vuonna 2007. Tarkoituksena oli löytää sopiva nimi sijoituksille, joiden pyrkimyksenä on tuottaa perinteisen taloudellisen tuoton ohella selkeää ja mitattavissa olevaa yhteiskunnallista hyötyä.

Viime vuosina tällaiset sijoitukset ovat saaneet jalansijaa kaikkialla maailmassa. Global Impact Investing Network (GIIN) -järjestö arvioi vaikuttavuussijoitusten maailmanlaajuisen markkina-arvon olevan yli 500 miljardia Yhdysvaltain dollaria huhtikuussa 2019. Vaikuttavuussijoitukset ovatkin olleet selvästi nopeimmin kasvava kestävä sijoittamisen muoto: sijoitusten markkina-arvo on kasvanut yli 8-kertaiseksi neljässä vuodessa. Markkinoiden kasvupotentiaali on valtava. IFC arvioi vuonna 2019, että sijoittajien mahdollinen sijoitusvolyymi voisi nousta jopa 26 triljoonaan dollariin. Davosissa kokoontuva Maailman talousfoorumi onkin todennut, että vaikuttavuussijoittaminen voi peräti johtaa paradigman muutokseen sijoittamiseen suhtautumisessa.

Mitä vaikuttavuussijoittaminen on?

Vaikuttavuussijoittaminen on sijoittamistapa, ei erityinen omaisuuslaji perinteisessä merkityksessä, kuten osakkeet, korot tai kiinteistöt. Voidaan sanoa, että on olemassa kolme kaikille vaikuttavuussijoituksille yhteistä tekijää:

- 1 sijoitus kohdistuu toimintaan, jonka tarkoituksena on luoda yhteiskunnallista tai ympäristöllistä hyötyä,
- 2 sijoituksella on selkeitä, mitattavissa olevia vaikutustavoitteita, ja
- 3 sijoituksella on taloudellinen tuottotavoite.

Vaikuttavuussijoitukset tavoittelevat siis sekä tuottoa että vaikuttavuutta. Tämä kahden tavoitteen lähestymistapa murtaa perinteisiä ajatusmalleja siitä, että sijoituksissa on kyse vain taloudellisesta tuotosta eikä niissä siten huomioida yhteiskunnallisia ja ympäristöllisiä tekijöitä.

Onko mahdollista yhdistää hyvä tuotto ja samalla myötävaikuttaa yhteiskunnan kehittymiseen paremmaksi? Ainakin tähän asti tällaiset sijoitukset ovat saavuttaneet tuotto- ja vaikutustavoitteensa paremmin kuin hyvin. GIIN-järjestön vuonna 2019 tekemässä tutkimuksessa 91 % vastanneista sijoittajista kertoi toteutuneen tuoton vastanneen tai ylittäneen odotetun tason ja että vaikuttamistavoite saavutettiin lähes kaikissa tapauksissa. Sijoittajat pitivät tärkeinä asioina vaikuttavuuden mitattavuutta ja hankkeiden hallinnointia.

Tulosperusteiset rahoitussopimukset eli social impact bondit

Sosiaalivaikuttaiset joukkovelkakirjat tai tulosperusteiset rahoitussopimukset (engl. social bonds, social impact bonds tai SIB) ovat sijoitusmuoto, joka perustuu yksityisen ja julkisen sektorin väliseen yhteistyöhön. Vaikka englanninkielisessä termissä on sana "bond", kyse on usein muunlaisista sijoituksista kuin joukkovelkakirjoista perinteisessä merkityksessä. Tämä sijoitusmuoto perustuu yleensä eräänlaiseen sopimukseen tilaajan, toimittajan ja yksityisen sijoittajan välillä.

Tilaaaja voi olla esimerkiksi valtion viranomainen, joka käyttää toimittajaa, jonka tehtävä on laatia toimintasuunnitelma ja rahoitusmalli jonkin yhteiskunnallisen haasteen ratkaisemista varten. Sijoittajalle maksetaan tuottoa, jos suunniteltu toimenpide onnistuu (esimerkiksi vankien määrän väheneminen, mikä tuottaa säästöä yhteiskunnalle).

Sosiaalivaikuttainen hanke voi olla perusinfrastruktuurin rakentamista, peruspalveluiden saatavuuden laajentamista, edullisten asuntojen tarjoamista, elintarviketurvallisuuden parantamista tai muutoin haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tai ryhmien sosiaalis-taloudellisen aseman myönteisen kehityksen edistämistä. Iso-Britannia on historiallisesti ollut edelläkävijämaa sosiaalivaikutteisissa joukkovelkakirjoissa, ja sitä ovat seuranneet muut anglosaksiset maat, kuten Yhdysvallat, Australia ja Kanada.

Liite 5. Esimerkki Osuuspankin tekstistä

Vaikuttavuussijoittaminen on noussut yhä merkittävämmäksi sijoittamisen muodoksi maailmassa. The Global Impact Investing Network arvioi vaikuttavuussijoitusten arvon olevan noin 500 miljardia vuonna 2019 ja arvo on kaksinkertaistanut vuosittain.

JULKAISTU 27.4.2020

[#blogit ja puheenvuorot](#)
[#vastuullinen sijoittaminen](#)

Tivistettynä vaikuttavuussijoittamisella tarkoitetaan sijoituksia, joiden tarkoituksena on kaupallisen tuoton rinnalla aikaansaada mitattavia, positiivisia vaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan. Kasvava kiinnostus vaikuttavuussijoittamiseen on loistava uutinen vastuullisesti toimiville yhtiöille, jotka bisneksellään auttavat ratkaisemaan yhteiskuntien erilaisia haasteita.

Alan laajetessa on kasvanut kuitenkin myös tarve määritellä vaikuttavuussijoittamisen reunaehdot, joihin alan toimijat voisivat sitoutua. Pelkona on, että vaikuttavuussijoittajaksi ilmoittaudutaan liian heppoisin perustein esimerkiksi vain toteamalla, että sijoitukset edistävät jotain YK:n kestävän kehityksen tavoitteista. Viherpesun rinnalla on noussut huoli "sateenkaaripesusta" – aika osuva termi, jos kehityksen tavoitteiden värikkäät logot on tuttuja.

"Sateenkaaripesua" taklaamaan, sekä myös alalla jo vakiintuneita toimijoita kirittämään, lanseerattiin viime vuonna ensimmäiset kansainväliset vaikuttavuussijoittamisen periaatteet – Operating Principles for Impact Management. Maailman 60 keskeistä vaikuttavuussijoittajaa, mukaan lukien Finnfund, allekirjoittivat vuoden 2019 huhtikuussa sitoumuksen periaatteiden noudattamiseksi. Allekirjoittajien lukumäärä on vuodessa noussut ja on nyt lähellä sataa, mutta Finnfund on edelleen ainoa suomalainen yhtiö allekirjoittajien joukossa.

Mittanauhasta ohjauspyörään

Vaikuttavuussijoittaja hakee luonnollisesti investoinnilleen tuottoa – usein markkinaehtoista – mutta sen lisäksi sijoituskohteen valintaan tulee vaikuttaa se, millaisia muutoksia sijoituksesta seuraa asiakkaiden, markkinoiden, työntekijöiden ja toimitusketjujen näkökulmasta. Vaikuttavuussijoittajan ammattitaitoa on ymmärtää ja arvioida näitä vaikutusketjuja ennen sijoitusta, asettaa tavoitteita sekä seurata ja raportoida niiden toteutumista sijoitusperiodin aikana.

Vaikuttavuussijoittamisen periaatteet auttavat sijoittajia varmistumaan siitä, että vaikuttavuus on investointiprosessin keskeinen tekijä koko investoinnin elinkaaren ajan, ja että sijoitusten positiiviset vaikutukset ympäristöön ja yhteiskuntaan toteutuvat. Yhdeksän vaikuttavuussijoittamisen periaatetta tiivistävät hyvin sen prosessin laajuuden, mitä vaikuttavuussijoittajalta vaaditaan. Samalla periaatteet vauhdittavat muutosta vaikuttavuuden mittaamisesta vaikuttavuudella ohjaamiseen.

